

EGO

Humanistisch Onderwijs Instituut
BIBLIOTHEEK
Postbus 1989
3500 AT Utrecht

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

In dit
nummer o.a.:

- Samenwonende militairen • Mariniers in opleiding • Pop is ook cultuur • Sterk in de schoenen staan • Training van trainers
- Geëmancipeerde samenleving • Wielersport als hobby • In de wandelgangen van Davos • Bemoeien... • Tweedeling • Boeken

Abonnementsprijs f 15,- per jaar,
te storten op postbankrekening
480414 t.n.v. Hoofdraadsman Hu-
manistisch Geestelijke Verzor-
ging te Zeist.
Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Wim Heij (voorz.),
Tineke Hundling, Wim Reinders,
Hans Schonk, Frank Spoelstra.

Vaste medewerkers:

Adriaan Bijl, Theo Carree, Arend
van Dam, Evert van Dijk, Gerard
van Erkelens, Karen Heij, Pieter
de Jager, Willy Lohmann, Frits
Maas, Len Munnik, Leo van Op-
zeeland, Cor Out, Tom Pauka,
Freek Pol, Rien Robijns, Karel
Roskam, Paul Rutten, Klaas Soes-
beek, Jan Stoof, Wessel Visser,
Hans van Wissen.

Eindredactie en vormgeving:
Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Utrecht

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassau-
laan 71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-
14436.

Inhoud

Samenwonende militairen	2
Mariniers in opleiding	3
Tweedeling	6
Training van trainers	7
Pop is ook cultuur	8
Sterk in de schoenen staan	10
Gorillas in the mist	12
Anders is gewoon (poster)	14
HV-berichten	16
Coornherthuis	17
Dan is er nog wel meer te doen...	18
Een geëmancipeerde samenleving	20
Bemoeien...	21
Wielersport als hobby	22
Vragen staat vrij	23
In de wandelgangen van Davos	24
Boeken	26
Willy Lohmann	28

Foto's:

voerpagina Klazien van Brandwijk
pag. 19 Gerard van Erkelens

Samenwonende militairen

Samenwonende militairen zijn, wat hun rechtspositie betreft, *nagenoeg* gelijkgesteld aan gehuwden. Op bijvoorbeeld voeding en vergoeding voor dagelijks heen en weer reizen kunnen zij, net als gehuwden, aanspraak maken.

Wanneer woont men nu samen?

De regelgeving stelt alleen personen die met elkaar samenwonen 'als levenspartner' gelijk aan gehuwden. In de praktijk is het echter allesbehalve eenvoudig na te gaan of men 'als levenspartner' samenwoont of niet. Vandaar dat defensie, tot 1 februari jl., koos voor een aantal formele eisen alvorens men als samenwonend werd aangemerkt:

- Het moest gaan om een relatie van twee personen.
- Men moest op hetzelfde adres wonen. Als bewijs diende men een uittreksel van het bevolkingsregister te overleggen.
- Verder moest door de levenspartner van de militair een verklaring mede ondertekend worden dat men bij elkaar woonde.

Tot 1 februari waren deze twee verklaringen voor defensie voldoende om als samenwonende geaccepteerd te worden. Sinds die datum is er - voor nieuwe aanvragers - een derde bijgekomen, namelijk een notarieel samenlevingskontraat.

De invoering van deze notariële akte is, volgens defensie, nodig om samenwonende rechtspositioneel *volledig* gelijk te stellen aan gehuwden en om misbruik tegen te gaan. Met zo'n nieuwe akte wordt het dus allemaal eerlijker, althans dat is de redenering.

Om een aantal redenen een merkwaardige redenering.

1e Het verplicht stellen van een notarieel samenlevingskontraat om in aanmerking te komen voor rechtspositionele zaken is principieel aanvechtbaar te stellen. Wie principiële bezwaren aanvoert tegen het huwelijk zal de meeste van deze bezwaren ook ter tafel brengen tegen een notariële akte (bijv. 'de liefde laat zich niet via een papiertje, boterbriefje, akte, enz. regelen').

Zulke bezwaren kan en mag men niet terzijde schuiven.

2e Een notariële akte legt een bepaalde situatie of handeling op een bepaald tijdstip vast: bijv. de regeling van goederen binnen het huwelijk of samenlevingsverband, de erkenning van een kind, enz. Zo'n akte nu aanwenden voor een zaak als deze kan nooit de garantie geven dat iets wat op een bepaald moment geldt ook voor morgen of overmorgen nog zal gelden. Met een notariële akte misbruik tegen gaan is daarom alleen al gewoon onzin.

3e Het hanteren van een notariële akte in een zaak als deze wijkt ernstig af van het door de overheid gehanteerde beleid. Noch de fiskus noch de sociale wetgeving laten zich leiden door de *formele situatie* (datgene wat in de akte wordt vastgelegd), maar gaan uit van de *feitelijke situatie*. Uitgaan van de praktische situatie, zo wordt algemeen beweerd, geeft de werkelijkheid beter weer, is eerlijker en is minder fraude-gevoelig.

Zowel principieel, praktisch als juridisch is de toegevoegde eis van zo'n notariële akte door defensie in een zaak als deze dan ook niet alleen hoogst merkwaardig, maar bovendien zeer aanvechtbaar. Het lijkt erop dat andere motieven (een drempel opwerpen*, bezuinigingen) de werkelijke gronden zijn waarop deze voorstellen zijn gebaseerd. Het is immers niet te verklaren waarom defensie de formele weg (vastleggen van een situatie door een notariële akte) volgt, terwijl andere overheidslichamen er al lang achter zijn dat de *feitelijke* weg een stuk eerlijker en minder fraudegevoelig is.

Gewoon zeggen dat de akte wordt ingevoerd omdat teveel militairen gebruik maken van de faciliteiten voor samenwonenden zou een stuk eerlijker zijn geweest.

* Volgens een opgave van de Broederschap voor notarissen zijn de kosten verbonden aan een notarieel samenlevingskontraat f 270,-.

„Je moet hoe dan ook jezelf blijven, dan kom je het verst“

Mariniers in opleiding

In de veertiende week van hun opleiding, vlak voor het winterverlof en de ENDEX (eindoefening), heeft raadvrouw Klazien van Brandwijk-Wiltjer een gesprek met Robbie van Dalen (23 jaar), Jurrien Gerritsen (25 jaar), Richard Jagt (22 jaar) en Paul Boekel (18 jaar).

Allevier kozen ze voor een vier-jarig kontrakt bij het Korps Mariniers. Jurrien en Richard hebben hun dienstplicht vervuld bij het Korps Commando Troepen in Roosendaal.

Voor Robbie en Paul is dit de eerste ervaring in de militaire organisatie. Vier verschillende mensen, met verschillende achtergronden en ideeën vertellen over hun keuze voor het Korps Mariniers, het uniform, kameraadschap, de voorlichting, het militair zijn en jezelf blijven.

Allevier hebben ze een en hetzelfde doel: de ENDEX halen en dan het echte korps in!!!

Jurrien, je hebt je dienstplicht bij het KCT vervuld en nu de keuze gemaakt voor het Korps Mariniers. Hoe kom je daartoe?

Jurrien: In 81/2 heb ik al bij het Korps Commando Troepen gediend. Na mijn dienstplicht ben ik het burgerleven ingegaan. Ik heb van alles gedaan, maar het beviel me niet echt. Toen heb ik dus geprobeerd om hier te komen en dat is gelukt. Vijfentwintig jaar is eigenlijk wel de maximum leeftijd dat je er bij kunt komen. Maar het is me dus gelukt.

Wat trek je aan in het militaire leven, hoor ik iets van heimwee?

Jurrien: Heimwee?... Tja, wat trekt me eigenlijk aan in het militaire leven? Nou weet je, op vakantie doe ik eigenlijk hetzelfde. Dan ga ik ergens naar het Noorden, bijvoorbeeld met de rugzak op naar Alaska. Ik vind dat hartstikke leuk en hier word ik er nog voor betaald ook.

Jurrien Gerritsen

Beter kan het toch niet? Dingen die je graag doet als je werkt. En verder denk ik dat het voor mijn toekomstplannen goed is. Na deze vier jaar wil ik bij de Luchthavenpolitie op Schiphol gaan werken en met een training en ervaring van het Korps maak ik een goede kans denk ik.

Afwisseling

Tijdens de g.v.-conferentie een paar weken geleden was het voor jou erg belangrijk om de opleiding te halen. Je bent er door ziekte een weekje tussenuit geweest, hoe kijk je daar nu tegen aan?

Jurrien: Voor mij is dit iets wat ik moet halen, dit is iets wat ik moet hebben. Ik moet gewoon dat papier van **geofend marinier** aan de muur hebben. Dat vind ik mooi. Ik kan het nu nog doen. Over een tijdje kan dat niet meer en dan denk ik misschien had ik toen dat of dat maar gedaan en heb ik spijt. Weet je, het avontuurlijke, het naar het buitenland gaan, het niet weten wat me staat te wachten. Dat trekt me aan in het hele leven. Ik moet geen baan van acht tot vijf. Het moet afwisselend zijn, dat is voor mij belangrijk. Daarom moet ik de opleiding halen. Die week eruit heeft wel m'n fanatisme wat veranderd. Ik let nu toch ook wat beter op mezelf, op m'n gezondheid. Ik moet toch nog wat langer mee dan de opleiding. Hierna naar Noorwegen of misschien wel naar de BBE (Bijzondere Bijstands Eenheid), misschien dit of misschien dat. Ja, daarvoor doe ik het allemaal.

Richard, hoe kom jij bij het Korps terecht?

Richard: Ik had thuis allemaal mariniers om me heen. M'n pa is marinier geweest, m'n broer is marinier geweest. Ik heb ooms die marinier waren. In feite word je er dan van kleins af aan mee groot gebracht. Eigenlijk was het de bedoeling gelijk na mijn schooltijd al

naar het Korps te gaan, maar ik keek wel wat verder om me heen en dacht dat het misschien verstandig zou zijn eerst eens te kijken hoe het zou zijn. Ik heb geprobeerd een zo pittig mogelijke opleiding te doen, dus het Korps Commando Troepen. Een opleiding die zo dicht mogelijk bij de Mariniers staat. Er zijn maar twee Korpsen, het KCT en het Korps Mariniers. Ik werd gekozen voor Roosendaal, je komt daar en redt het en na die tijd dacht ik: inderdaad, dit lijkt me wel wat. Funktioneren in een legermaatschappij, het bevalt me wel, ik funktioneer hier goed. Na veertien maanden KCT heb ik toen de overstap naar het Korps Mariniers geregeld. Ik had een lichting eerder kunnen komen, maar ik wilde eerst op vakantie.

Uitdaging

Je zegt ik voel me wel thuis in die militaire wereld, kun je dat wat nader omschrijven?

Richard: Ik heb ontdekt dat ik beter werk als ik precies weet wat mijn plaats is. Hier in het Korps blijft het uitdagend. Je mag een aantal dingen doen en een aantal zaken zijn nog niet voor me weggelegd. De spanning van het ooit te mogen blijven. Ik kan niet al mijn eigen initiatieven ontplooiën, dingen worden nu voor me bepaald, me soms opgedrongen. Dat betekent dat ik niet opgedroogd raak. Dat wat ik in me heb, blijft er in. Soms komt er wat naar buiten, maar ik raak nooit uitgeput. Hier in het Korps blijven altijd dingen die ik wil bereiken. Ik denk dat de burgermaatschappij me dat niet kan bieden. Als je

een gewone baan hebt weet je waarschijnlijk in de eerste twee, drie weken al waar je uit komt, kan komen. Dat is hier niet, hier blijft die uitdaging. Zo zie ik dat.

Waarom koos jij voor het Korps Mariniers, Paul?

Paul: Ik had er veel over gehoord, veel reclame over de marine en over het Korps. Trouwens, tijdens die voorlichting vertellen ze alleen de mooie dingen. Er wordt daar gepraat over wat je na de opleiding kan gaan doen. Over de opleiding zelf wordt niets gezegd, terwijl je daar toch veel tijd voor uit moet trekken. Ik had dan ook iets heel anders verwacht en ook veel zwaarder. Ik had in mijn omgeving dingen gehoord, en natuurlijk hoor je dan ook sterke verhalen, dus had me goed voorbereid. Dat valt tot nu toe allemaal wel mee. Aan de ene kant is dat wel lekker, maar aan de andere kant wel jammer. Ik had het veel pittiger verwacht, veel meer stressen, veel meer konditietraining en 's avonds veel meer bezig zijn. Dat is natuurlijk niet leuk, maar het hoeft ook niet leuk te zijn. Ik had dat verwacht en het hoort volgens mij bij het Korps. Ik ben hier voor de discipline, het avontuur, de afwisseling. Ik hoef niet zonodig op een kantoor, ook al ben ik daarvoor opgeleid.

Hoe zit dat bij jou, Robbie?

Robbie: De keuze voor het Korps is voor mij heel onverwacht gekomen. Ik ben hier naar toe gekomen om de dingen te doen die ik gezien en gehoord heb, zoals het klimtorenwerk enzo. Trouwens ik wilde helemaal niet in dienst. Nee dat was voor mij... nee, ik had goed werk en verdiende altijd goed, dus dienst boeide mij niet. Helemaal niet. Ik zat maar te hopen dat ik er onderuit kon komen. Maar op m'n werk en van vrienden en familie hoorde ik dat het leuk was en toen dacht ik laat ik dan ook maar eens gaan kijken.

Waarom wilde jij niet in dienst?

Robbie: Nou dat zag ik helemaal niet zitten.

Maar daar moet toch een reden voor zijn?

Robbie: Daar baalde ik van, van dienst. Dat was niets voor mij. Luisteren naar meerderen, dingen doen die anderen je opdragen en... nou nee. Iedereen heeft voordat ik hier kwam ook voorspeld dat dat met mij niets zou worden. Thuis zeiden ze: „Hier luister je al niet, dat gaat daar grote problemen geven“.

Geen spel en...

En nu?

Robbie: Nou ik heb er geen moeite mee als ze me iets opdragen hoor. Ik heb er zelf voor gekozen, dus... Ik vind het trouwens wel raar dat er sommige jongens zijn die helemaal niet inzien dat opdrachten uitgevoerd moeten worden, die denken volgens mij dat ze nog in de burgermaatschappij zitten.

Jurrien: Ja die weten inderdaad niet waar ze aan begonnen zijn. Die realiseren zich niet dat als er inderdaad iets gebeurt in de wereld, dat je dan ook voor je hoofd geschoten kan worden. Dat zien ze niet in. Voor hun lijkt het een groot spel.

Richard: Die zien het gewoon als tijdverdrijf.

Jurrien: Ja, ja, die doen het gewoon in de trant van: ik doe dit vier jaar en dan ben ik eenentwintig en dan zie ik wel weer verder...

Zijn jullie allevier je er dan wel van bewust dat je in het leger zit en ben je en was je voor je hier kwam je echt bewust van die kant van het Korps?

Paul: Jazeker, dáár ben je hier nu voor aan het trainen.

Jurrien: Kijk maar naar de Falklands, daar kun je toch niet aan voorbij gaan? Ik denk trouwens dat je in dat soort situaties als militair, als marinier beter af bent dan de doorsnee burger. Het is misschien wel wat raar gezegd, maar

toch. Wij hebben een gasmasker, een wapen. Wij weten hoe je met die dingen om moet gaan. Kijk ik hoop dat het nooit nodig is. Bij een ruzie ga ik ook liever een straatje om, maar als marinier moet je toch over die zaken nadenken. En in tijden van nood moeten er toch mensen zijn die iets gaan doen. Wij dus, ik dus. Robbie: Maar natuurlijk heb ik nagedacht over die konsekwenties, ik hoop echt dat het nooit hoeft, maar als 't wel het geval is weet ik wat me te doen staat.

...ook geen Rambo's

Betekent dat, dat jullie voor Koningin en Vaderland bij het Korps zijn gegaan?
In koor: Nee, ik ben meer voor mezelf bij het Korps gegaan.

Robbie: Maar ik realiseer me wel welke taken er voor ons liggen.

Richard: Ik ook, maar er zijn er teveel die dat niet doen.

Jurrien: Dat zijn mensen die de film 'An officer and a gentleman' hebben gezien, dat hele romantische hè.

Robbie: Of van die Rambo-lui.

Paul: Die denken dat het hier een kinderspeeltuin is, echt! Grote bekken tegen hogeren en dat gedoe.

Is marinier-zijn niet een beetje Rambo-zijn?

Paul: Nee, zeer zeker niet, dat soort mensen zoeken ze niet, die moeten ze niet hebben.

Richard: Nee, zeker niet, ze moeten denk ik juist mensen hebben die een beetje kunnen relativeren, die alles een beetje helder en rustig zien.

Jurrien: Waar het om gaat is dat je met geweld om moet kunnen gaan, dat is het hele eier-eten. Het weten waar en wanneer je iets moet doen en weten wanneer je iets niet moet doen.

Veel geleerd

Wat wil jij zeggen, Robbie?

Robbie: Het is wel wat anders, maar ik

V.l.n.r. Robbie van Dalen, Richard Jagt en Paul Boekel

vind dat je hier een heleboel leert. Ik tenminste. Ik kon nooit zo goed leren weet je, maar hier...

Jurrien: Ben je gek joh, je kan wél leren, je wist alleen niet hoe je moest leren. Je doet alles toch perfect.

Robbie: Ja, maar ik bedoel, vroeger kon ik dat niet, op school enzo. En hier lukt het me wel. In vind het heel interessant weet je en nu kan ik de dingen ook othouden en de testen goed maken. En het is toch te gek de dingen die je hier leert, zoals met wapens, de klimtoren. Of met zwemmen, dat je op een broek kunt drijven! Je leert hier dingen waar je altijd profijt van kunt hebben.

Richard: En je raakt hier meer gedisciplineerd. Bijvoorbeeld thuis, vroeger, gooide je je kleren op een stoel en je moeder ruimde de puin wel voor je op. Nu pak ik dingen zelf aan. Dat is een goede zaak vind ik.

Jurrien en Richard, jullie hebben eerder bij het KCT gezeten, nu ben je hier, heb je profijt van die ervaring?

Richard: Jazeker. Zeker op het introductie bivak. Je weet al hoe je een tent moet maken bijvoorbeeld. Die mannen die net uit de burgermaatschappij komen zien alleen maar een lap met knopen en verder niets. Wij konden ze dan helpen. Ja en meer van die praktische dingen. En ik denk dat ik wat beter tegen die stress kon dan het merendeel.

Jurrien: Nou in het begin was het best wel even wennen. Bij het KCT moest je alles alleen doen en hier als groep. Gelukkig had ik het binnen een dag of twee door. Het gaat prima zo en ik vind dit fijner. Kijk je doet nu dingen samen, je bent samen verantwoordelijk. Toen was je helemaal op jezelf aangewezen, niemand die je hielp als het verkeerd ging. Je liet mekaar. Dat is hier anders. Trouwens, ik weet zeker dat ik profijt heb van die ervaring. Ik weet een heleboel dingen al, zoals zaken rond wapens, hoe ver een sergeant kan gaan. Eigenlijk alles al, in z'n algemeenheid dan. Ik heb gewoon een stukje ervaring in de krijgsmacht en dat is nooit weg.

Grenzen

Betekent dat, dat je je gemakkelijker aanpast, dingen meer pikt?

Jurrien: Oók ja, ik kan meer hebben, denk ik.

Zijn er ook grenzen voor jou?

Jurrien: Ja, zeer zeker. Als een kaderlid iemand iets laat doen wat helemaal niet door de beugel kan, dan zeg ik daar iets van. Dat zijn mijn grenzen. Dat pik ik niet, daar ga ik tegenin. Maar gelukkig komt dat niet zo vaak voor. Ze weten hier best wel wat ze doen, wat kan en wat niet kan. Maar soms proberen ze je uit en dan moet je wel weten waar je staat.

Vind je dat je kritisch kan zijn in de opleiding?

Jurrien: Ik denk dat je sommige dingen in de opleiding beter voor jezelf kan houden. Als je uit de opleiding bent kun je dat dan beter naar buiten brengen en misschien is er dan iemand die naar je

luistert. Weet je, soms zijn er kaderleden die er gebruik van maken. Die krijgen dan een bepaald beeld van jou, zo in de trant van aha, dat is zo'n jongen, die zullen we wel eens wat laten zien. Neem bijvoorbeeld op Texel. Als ik blijf lachen omdat ik in het koude water zit, dan laten ze mij niet in de boot klimmen, dan loop ik gewoon achter de boot aan. Zo werkt dat. Dat soort dingen kun je het beste maar niet uiten.

Richard: Dat was in Roosendaal anders. Daar was het gewoon een afvalrace. De rotte appels vallen daar van de boom.

Jurrien: Ik vind deze opleiding beter, je hebt meer tijd en ruimte. Maar ik denk ik me na Roosendaal trotser voelde. Ik weet het niet zeker natuurlijk, want ik heb dat nog niet meegemaakt hier, maar ik denk het.

Mooi uniform

Over trotser gesproken, zijn jullie trots dat je in het Korps zit?

In koor: Ja natuurlijk!

Robbie: Je wordt anders als je het Korps-uniform draagt. Ja, trotser.

Paul: Ja ik ook, ik vind het een mooi uniform, ja, echt wel trotser. Thuis zijn ze ook best trots op me.

Richard: Ik laat het ook zeker aan m'n familie en vrienden zien. Daarna ga ik wel weer gewoon in burger. In uniform moet je je perfect gedragen. Niet eten enzo. Burger is dus gemakkelijker, maar ik vind het een prachtig uniform.

Kameraadschap

Welke rol speelt kameraadschap, vriendschap voor jullie?

Jurrien: Ik vind dat heel belangrijk, want je moet zestien weken met elkaar optrekken en dan de sportschool nog. Kijk, als je dan niet kollegiaal en kameraadschappelijk met elkaar omgaat komt daar dus niets van terecht. Tijdens een speedmars loop je elkaar af en toe onwils af te katten, maar als je vrijdags

samen in de trein zit, of je gaat 's avonds stappen, dan ben je alles weer vergeeten. Kijk, de stress moet je op elkaar kunnen afreageren. Dat is kameraadschap.

Richard: Voor mij is het zo, je moet dag en nacht met elkaar optrekken, je bent dus aan elkaar overgeleverd. Nou, dan moet je er samen wat van maken. Als je straks bij de compagnie zit kun je ook niet zeggen je gezicht staat me niet aan of zo. Samen sta je dan voor een klus en die moet je dan zien te klaren. That's it. Natuurlijk heb je op een gegeven moment je eigen groepje om je heen, maar dat is logisch. Je kunt moeilijk met 25 man bevriend zijn. Maar in het werk, op bivaks en dat soort dingen moet je op elkaar aan kunnen en elkaar helpen.

Robbie: Weet je waar ik zo verbaasd over ben? Dat ik met mensen die ik zo'n twaalf, dertien weken ken veel vrijer ben, dan met vrienden die ik al tien jaar ken. Je komt op een heel andere manier met mekaar in aanraking. Ik praat hier met sommige jongens over problemen waar ik met vrienden thuis, die ik al veel langer ken, nooit over zou praten. Het is net of er grenzen wegvallen als je samen wat hebt beleefd. Echt hele belangrijke dingen bespreek ik hier. Dingen die ik anders nooit tegen iemand zou zeggen. Over van alles. Gek he?

Richard: Ik vind van niet hoor. Je bent hier zo op elkaar aangewezen. Je slaapt met je buddy in een puptent, ja nou, noem maar op, alles doe je samen. Dan is het toch logisch dat je ook met je buddy alles kunt bespreken.

Robbie: Ik vind het een heel positief iets. Voor mij is dat een hele belangrijke ervaring. Ik ben nog nooit zo open geweest, ik slikte altijd alles naar binnen en zei nooit iets.

Voorlichting

Paul, met de laatste vraag kom ik als eerste bij jou. Je zei zo even dat ze tijdens de voorlichting alleen de mooie dingen vertelden. Kun je dat duidelijker maken?

Paul: Nou, net als ik zei, ze vertellen je wel wat je ná de opleiding kan gaan doen, maar niet over de opleiding en die moet je toch eerst door. En verder baal ik er ook best wel van, dat we nu horen dat ze zoveel ziekenverplegers en zoveel schrijvers nodig hebben. Kijk dat is wel wat anders dan naar Noorwegen gaan.

Jurrien: Ja, ik zit ook liever in de klimtoren dan dat ik schildwacht ben, maar alles moet gebeuren, zo eenvoudig ligt dat.

Robbie: Maar toch, als ze dat in het begin hadden gezegd was het toch anders geweest. Bij mij tijdens de voorlichting was het net alsof ze niet wilden dat je marinier werd. Ik moest eerst maar eens bij m'n tweede keus gaan kijken. Pas de laatste tien minuten vertelde hij wat over het Korps.

Richard: Het is natuurlijk ook maar net hoe je luistert hè. Eigenlijk moet je met iemand gaan praten die al in het Korps zit of er al een tijdje uit is, dan krijg je het eerlijkste beeld.

Robbie: Maar het is toch heel wat anders of ze zeggen dat je naar Noorwegen kan, of naar de BBE, of dat je als schrijver hier moet blijven. Dat maakt best wel uit voor de motivatie. Bij mij in ieder geval wel en ik denk ook bij jullie.

Jurrien: Ik denk ook dat de voorlichting anders moet en beter kan, je krijgt dan ook geen mensen meer die denken dat ze gelijk op de ski's mogen.

Veranderd

De allerlaatste vraag: Zijn jullie veranderd in de tijd dat je hier bent?

Paul: Nee, ik ben niet veranderd. Hooguit thuis misschien iets rustiger geworden, maar verder niet. Ik ga nog steeds uit en geniet nog steeds van het leven. Richard: Natuurlijk verander je altijd wat, toch is het voor mij zaak dat ik mezelf blijf. Ik vind dat je er op moet letten dat je geen eenheidsworst wordt.

Dingen zegt of doet omdat anderen dat vinden. Dat hou ik goed in de gaten.

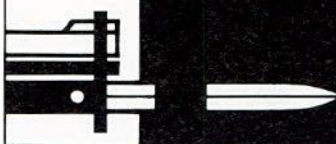
Robbie: Ja, ik denk het wel. Ik heb ontdekt dat ik toch kan leren en dat ik een heleboel kan. Dat vind ik heel belangrijk.

Jurrien: Het functioneren in een groep heeft altijd invloed. Je verandert daarvoor ongetwijfeld. Ikzelf ben wat rustiger geworden na mijn ziekteperiode. Je gaat dingen wat relativeren. Verder denk ik dat er aan mijn persoonlijkheid niet zoveel veranderd is. Ik denk dat dat bij zeventienjarigen makkelijker gaat. Richard: Ik vind dat je hoe dan ook jezelf moet blijven, dan kom je het verst.

Bedankt voor dit gesprek en ik wens jullie een goed verlof.

*Klazien van Brandwijk-Wiltjer
(tekst en foto's)*

prikkels

Tweedeling

Vanuit een Nederlands vliegtuig werd een bom geworpen op een Nederlands marineschip. Er zijn 23 doden en 13 gewonden. Na afloop werden er 500 schepelingen gearresteerd.

Het gebeurde op vrijdag 10 februari 1933 in ons Nederlands Indië. In de geschiedenis staat deze gebeurtenis vermeld als het einde van de munitie op „De Zeven Provinciën”. De oorzaak van dit bijzondere voorval in onze krijgsmacht ligt in het voortdurend korten van het salaris. De druppel die de emmer deed overlopen betrof een korting van 4% voor de Europese- en van 7% voor de Inlandse schepelingen. Aan het gezag van de beter betaalde militairen mankeerde bijna alles, zodat heel eenvoudig de vlam in de pan kwam. Het einde van de munitie werd voor honderden militairen een levenslange tragedie als uitgestoten voor elk overheidsbaantje. Ze werden veroordeeld voor het in opstand komen tegen het gezag. Een gezag dat een situatie veroorzaakte waarbij de lagere militairen werden uitgebuit.

Nog geen jaar later ontstond dezelfde situatie in Nederland. De Grenadiers en Jagers uit Den Haag, het 5e en 8e regiment Infanterie moesten in Amsterdam de politie te hulp komen om het

Jordaanoproer te onderdrukken. Ook daar doden en vele gewonden.

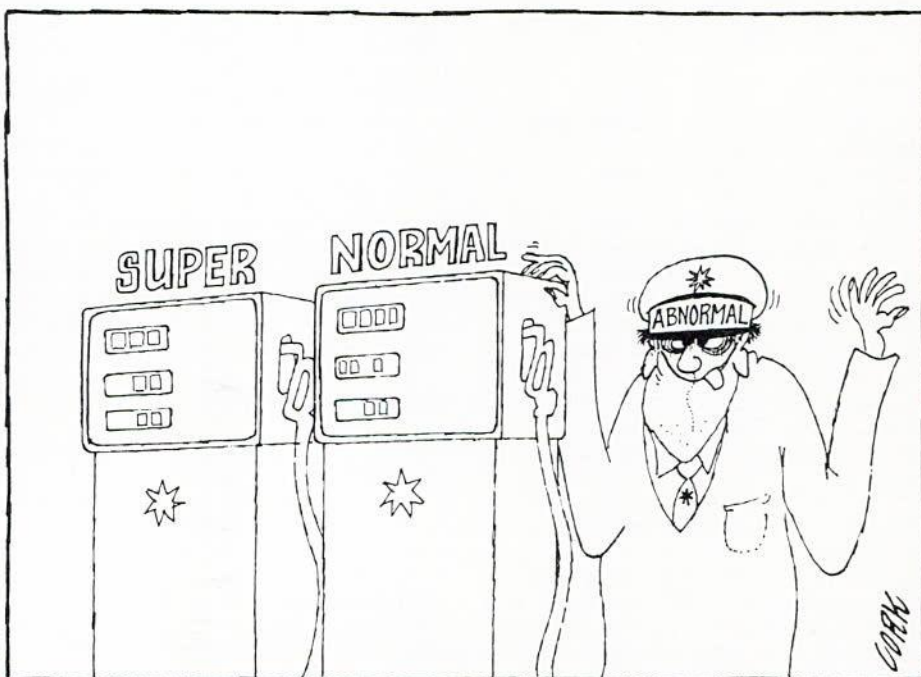
Een tweedeling in de krijgsmacht en later in de maatschappij had als gevolg een escalatie waarbij van vuurwapens gebruik gemaakt werd. De afstand tussen arm en rijk werd zo groot dat er spanningen ontstonden. De grootte van de onderliggende groep en de solidariteit onderling zijn dan doorslaggevend voor een conflict. Dat hebben de huidige geregeerders goed begrepen.

De tweedeling anno 1989 bestaat tussen werkenden en niet-werkenden. Dat verschil wordt steeds groter, maar de kans op een conflict is gering omdat de niet-werkenden in verhouding een kleine groep blijft. De solidariteit van de werkenden met de niet-werkenden zijn alleen de woordvoerders van de vakbewegingen. De groep werkenden en dan in het bijzonder de beter betaalden krijgen door een nieuw belastingstelsel meer inkomen. Zij krijgen meer te consumeren en het effect van brood en spelen werkt. De overgrote meerderheid is derhalve geen bedreiging voor de parlementaire meerderheid van dit kabinet. Integendeel zou je kunnen vaststellen, een oppositie die het opneemt voor de niet-werkenden zal geen verkiezingsoverwinning kunnen oogsten om het roer om te gooien. Ze zullen de roepende in de woestijn blijven met hun visie op de kwaliteit van het bestaan voor alle mensen.

Geen munitie of opstand dus op korte termijn. Wel zal de meerderheid steeds meer kritiek krijgen over de toename van de criminaliteit en het grote cellentekort.

Zou dat toch iets te maken hebben met die tweedeling in de dertiger jaren bij de marine en in de Jordaan?

Cor Out

Training van trainers

Yvonne van Gennip had eigenlijk een hekel aan ijs. Ze trapte en sloeg het met haar schaatsen weg om er zo snel mogelijk over heen te komen. Om ervan af te zijn. Tot ze het ijs leerde beminnen, koesteren. Dat was voor de Olympische Winterspelen van 1988. Ted Troost was haar meester. Hij liet haar het ijs voelen en raken, zodat haar slag effectiever werd.

Ted Troost wordt door sommige topsporters aanbeden. Maar minstens evenveel wordt geschamperd over zijn 'haptonomie'. Lig de waarheid in het midden of is er iets anders aan de hand? Hij lijkt in ieder geval te hebben aangetoond dat de begeleiding van topsporters nog enorme hiaten kent.

Marco van Basten vertelt in het boek dat Troost onlangs over zijn methode schreef, 'Het lichaam liegt nooit', hoe de haptonoom naar Milaan kwam en vaststelde, hoe merkwaardig de voetballer zich voortbewoog. Kennelijk camouflerde Van Basten een blessure, kennelijk ontzag hij zijn knie. Van Basten ging meteen plat voor Troost, want nog niemand anders was die geforceerde gang van de voetballer opgevallen.

Elementaire vaardigheden

Wat Troost dus in ieder geval kan, is het waarnemen van de individuele beweging. Nu lijkt dat ongeveer het eerste wat een trainer of coach moet kunnen. Wie niet kan vaststellen, wat de individuele bewegingskenmerken of -beperkingen bij een topsporter zijn, is evenmin in staat oefeningen voor te schrijven om die beperkingen op te heffen. Wie niet kan zien, waar de fysieke kwaliteiten van een topsporter liggen, is niet in staat die kwaliteiten aan te scherpen.

Toch blijken dat soort elementaire vaardigheden zelfs bij een trainer van AC Milan te ontbreken en moest er een gewone CIOS-ser met gevoel voor sport, Troost dus, aan te pas komen om iets wezenlijks waar te nemen. Hele horden trainers hebben in de loop der jaren Yvonne van Gennip geobserveerd en toch moet Troost haar gewoon iets technisch leren, namelijk het effectiever gebruik van ijs met een schaats.

Goed kijken

Merkwaardige zaken. Onlangs was Ted Troost gastspreker bij het Nationaal Coach Platform, waarin een groot aantal bondscoaches zijn verzameld. Thema van de bijeenkomst was 'mentale begeleiding'. Nu begeeft Troost zich ook op dat gebied (zoals hij op vele gebieden de haptonomie denkt aan te kunnen wenden), maar nu juist de 'behandeling' van Van Gennip en Van Basten had volstrekt niets van doen met

'mentale begeleiding'.

'Gewone CIOS-er' klinkt misschien wat denigrerend, maar het blijkt een eretitel. Want het aantal mensen dat goed kan kijken is kennelijk buitengewoon laag.

Trainers worden doorgaans opgeleid in instrumenteel handelen. Er is een theorie, er zijn ideale patronen van beweging, of het nu voor voetballen is of voor polsstokhoogspringen, en die patronen moeten worden aangeleerd. Bij

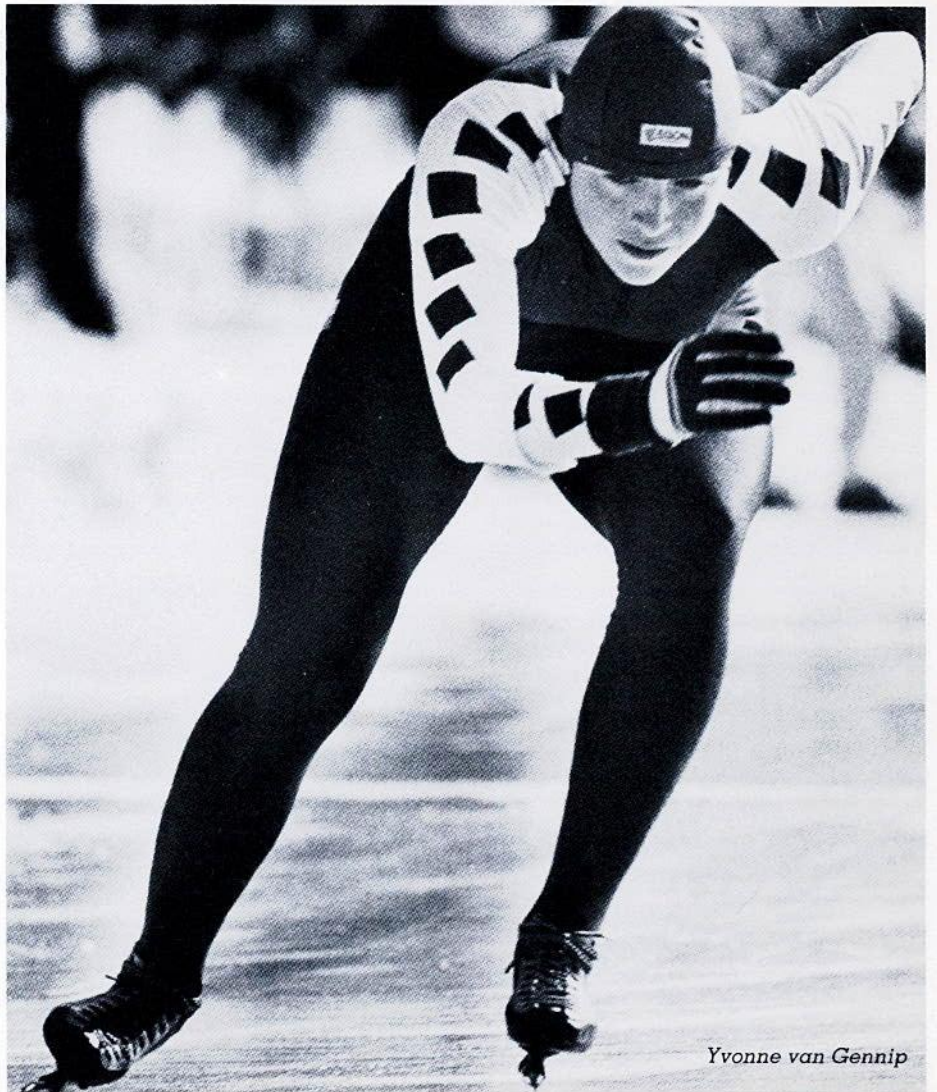
teamsporten komen er nog tactische spelpatronen of systemen bij. Wie al die patronen beheerst, gaat door voor een goede trainer. Maar in werkelijkheid begint het trainen pas daarna.

Vrijheid en rust

Het eenvoudige inzicht dat elk mens anders in elkaar zit en dus ook anders getraind moet worden, blijkt dikwijls te ontbreken. Hele hockey- en voetbalt ploegen worden in een mal gestopt; individuele atleten krijgen een schema op papier, dat nagebootst wordt van Carl Lewis of Ben Johnson. Een basketbalteam als Den Bosch gaat van de ene op de andere dag twee maal zo hard trainen, omdat ze dat in Italië ook zouden doen. Dat er prompt blessures ontstaan, verbaast de coach. Is het een wonder dat Nederland in de topsport een ontwikkelingsland is?

Bij het EK-voetbal liet coach Michels Gullit en Van Basten vrij om naar hun gevoel, creativiteit en intuïtie te spelen. De generaal van weleer vaardigde geen keiharde strategische richtlijnen uit. Van Basten was lang geblesseerd geweest en schitterde. Van Gennip was voor de Olympische Spelen lang geblesseerd en schitterde. 'Rust' is ook zo'n elementair deel van de training dat maar al te vaak wordt vergeten. Het lijkt tijd te worden om trainers beter te gaan trainen. Een fraaie opdracht voor Troost.

Hans van Wissen

Yvonne van Gennip

Pop is ook cultuur

De Stichting Popmuziek Nederland en het popbeleid

Wanneer er wordt gesproken over cultuurbeleid denk je meestal aan overheidsmaatregelen ter ondersteuning van musea, klassieke muziek of beeldende kunst. Sinds een aantal jaren is er echter een beleidsterrein bijgekomen. Het ministerie van WVC is de Nederlandse popmuziek meer en meer gaan ondersteunen, zij het op bescheiden schaal. De Stichting Popmuziek Nederland is de belangrijkste motor achter die ontwikkeling in het cultuurbeleid.

Nog niet zo gek lang geleden was subsidie voor Nederlandse popmuziek uit de portemonnee van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur vrijwel ondenkbaar. Alleen de kunst met een grote K kwam in aanmerking voor subsidie van de overheid. Aan popmuziek werd weinig creatieve waarde toegekend. Popmuziek werd vooral gezien als muziek die gemaakt wordt om geld mee te verdienen. Ex-minister van Cultuur, mevrouw Gardeniers noemde aan het eind van de jaren zeventig de hitparade de natuurlijke omgeving van de popmuziek.

Popplan

De minister had echter beter kunnen weten. In 1975 immers had de in datzelfde jaar opgerichte Stichting Popmuziek Nederland zich tot de toenmalige cultuurminister Van Doorn gewend met een verzoek tot financiële ondersteuning voor het zogenaamde Popplan. Het plan was opgesteld door een negentiental mensen die allen afkomstig waren uit de kringen van de popmuziek in Nederland.

De opstellers constateren dat er een scheiding aangebracht kan worden in aan de ene kant de meer commerciële popmuziek en aan de andere de meer artistieke pop. Het doel van het popplan was het geven van kwalitatieve impulsen aan een muziekgenre dat kwantitatief grote lagen van de bevolking en met name jongeren weet te bereiken, de popmuziek.

Inmiddels is het besef doorgedrongen bij verschillende overheden dat popmuziek meer is dan de hitparade alleen. Dat de pop ook een creatieve sector is die in het cultuurbeleid moet worden betrokken. Pop is ook cultuur.

Aktieve stichting

Het in 1975 opgestelde popplan blijkt de basis te zijn geweest voor de ontwikkeling van een organisatie, de Stichting Popmuziek Nederland (SPN), die anno 1989 als motor fungeert van het popbeleid in Nederland. De SPN voert, daartoe in staat gesteld door het Ministerie van

WVC, dat beleid uit. De SPN is uitgegroeid tot een aanzienlijke organisatie waarin zes mensen werk vinden, waarvan twee part-time. De SPN ontplooit een groot aantal activiteiten.

Steunfunctie

Allereerst is er de steunpuntfunctie, die ze vervult voor een heel scala van mensen, instellingen en organisaties, die om informatie, advies en ondersteuning verlegen zitten. Een belangrijke rol is onder meer weggelegd voor de ondersteuning van de lokale popcollectieven en provinciale poporganisaties. Popcollectieven zijn organisaties van popmuzikanten uit een stad of regio, die zich aaneensluiten om samen bij de plaatselijke overheden te pleiten voor voorzieningen (bijvoorbeeld oefenruimtes) en subsidie. Nederland kent meer dan 100 van die collectieven. Ook geeft de SPN een eigen informatief blad over popmuziek uit. Het blad heet 'Link' en verschijnt vier maal per jaar.

Podiumplan

Verder is onder de hoede van de SPN het zogenaamde podiumplan ontwikkeld. Dit plan is ontworpen om het voor professioneel werkende Nederlandse popgroepen mogelijk te maken regelmatig voor een redelijke gage op te treden. Er zijn 34 Nederlandse concertzalen en clubs geselecteerd, die voor een deel

worden gecompenseerd wanneer ze verlies lijden bij een door hen georganiseerd optreden van een professionele Nederlandse popgroep. Alleen zalen of clubs die goed georganiseerd zijn en die regelmatig Nederlandse groepen laten optreden komen voor een dergelijke tegemoetkoming in aanmerking. In 1989 heeft het Ministerie van WVC ruim negen ton voor het podiumplan ter beschikking gesteld.

Platen

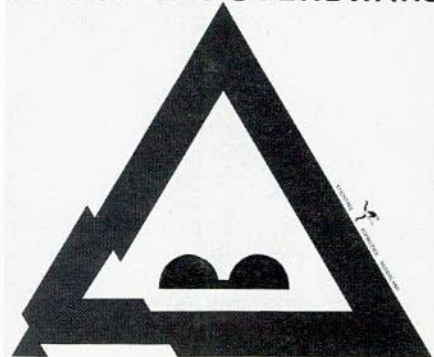
In het verleden heeft de SPN zo nu en dan zelf platen uitgebracht. De meest opmerkelijke van die platen zijn 'Uitholling Overdwers', 'Mollucan Moods' en 'Rhythm and Rhyme'.

De elpee 'Uitholling Overdwers' kwam in 1979 uit en gaf als het ware het startschot voor de Nederlandstalige popgolfdie in de loop van de jaren tachtig Nederland overspoelde. Op die plaat vind je onder meer terug: Doe Maar, Toontje Lager, Noodweer, Braak en Ivy Green. 'Mollucan Moods' was een project waarin de Molukse popmuziek centraal stond. In dat kader werden een tweetal albums uitgebracht, waarvan het laatste in 1985. Het meest recente project is de Neder-hip hop elpee 'Rhythm & Rhyme, a Rap compilation vol. 1.' en dateert van afgelopen jaar. Deze elpee bevat onvervalste rap van Nederlandse bodem. Het album bevat acht tracks van acts met uitermate swingende namen: Extince, Small Boys, What if? Traumatic, Moonrunners, 167th East Rude Boy Pack, Beatmasters, T.C. Boyz en Too Tough Cheryl & T. Rebels.

'Holland Rocks at the New Music Seminar'

Niet in de laatste plaats dienen de acti-

UITHOLLING OVERDWARS

viteiten te worden genoemd die de SOPN de laatste jaren ontplooit in het buitenland. Regelmatig worden buitenlandse beurzen bezocht waar Nederlandse popmuziek onder de aandacht van de meest uiteenlopende figuren uit de 'popbiz' wordt gebracht.

Afgelopen jaar was de Stichting prominent aanwezig op het New Yorkse 'New Music Seminar' (NMS). Het NMS verzamelt mensen die zich bezighouden met het uitbrengen en verspreiden van wat wel de 'alternatieve popmuziek' wordt genoemd. Dit wil overigens niet zeggen dat deze liederen geen oog hebben voor het geld dat met het verkopen van popmuziek kan worden verdiend.

Voor het NMS werd een speciale promotie-cassette met de titel 'Holland Rocks' samengesteld, met daarop muziek van een groot aantal Nederlandse popbands. SPN zorgde er verder voor dat een viertal Nederlandse popacts (Herman Brood, Claw Boys Claw, Gore, Mathilde Santing) zich in New York konden presenteren.

Toekomst

De SPN heeft plannen ontwikkeld om haar activiteiten in de toekomst verder uit te breiden. Men is voornemens om de infrastructuur waarin de Nederlandse popmuziek moet gedijen verder te verbeteren. Daarnaast bestaan er plannen om de Nederlandse popmuziek nog meer onder de aandacht te brengen van mensen en instellingen in binnen- en buitenland. Men richt zich daarbij niet in de laatste plaats op de radio en de televisie. In eigen land komt de Nederpop er daar immers bekaaid af. Verder bestaan der plannen om een archief op te zetten waarin allerlei zaken die met de Nederlandse popcultuur te maken hebben, verzameld kunnen worden. Anno 1989 wordt de Stichting Popmuziek Nederland door de overheid in staat gesteld op te komen voor de Vaderlandse pop en kan ze met overheidssteun een popbeleid voeren. De popmuziek in Nederland kan zo'n steun in de rug best gebruiken. Tegelijkertijd vormt dit gegeven een teken aan de wand. Popmuziek heeft zich ontwikkeld van een vorm van rebelse jeugdcultuur tot een gevestigd onderdeel van de cultuur van de Nederlandse samenleving. Zo staat het ook in het meest recente beleidsplan van de SPN beschreven: „Sinds het popplan is de definitie van 'popcultuur' veel breder gebleken dan louter 'jeugdcultuur'. De jeugd van toen is opgegroeid met popmuziek en de popmuziek is letterlijk volwassen geworden.”

Paul Rutten

Het adres van de Stichting Popmuziek Nederland is: Wibautstraat 212, 1091 GS Amsterdam.

Pop van eigen bodem

One two

Het Nederlandse popduo One/Two stond in de eerste maand van dit jaar weer eens kort in de belangstelling. De titelsong van de vorig jaar verschenen elpee 'One Step' trok de aandacht van de Hilversumse platendraaiers, maar werd net geen echte hit. Ondanks het feit dat hier sprake was van een schoolvoorbeeld van een aangename 'catchy' popsong kwam het nummer niet verder dan de tipparade.

Deze situatie is enigszins ironisch. De hoes van de elpee van One/Two laat allerlei foto's van mensen zien die een stap (one step) verwijderd zijn van het een of ander. Dat geldt nu ook voor One/Two, één stap verwijderd van hit-succes.

Gezien de kwaliteit die One/Step op dit album ten toon spreidt verdient het duo meer dan een tipnotering.

Rob van Donselaar en Tineke Schoenmaker vormen de kern van One/Two. Hij maakte deel uit van een groot aantal verschillende Nederpopbands zoals de Bintiags, L-Seven en Vitesse. Zij was jarenlang zangeres, spil en oogappel van de bluesrock-formatie 'Barrelhouse'.

De eerste elpee leverde het duo af in 1984. De elpee heette net als de band: One/Two. Het nummer 'No Song To Sing' werd een behoorlijke hit en plaatste het duo in de belangstelling van popminnend Nederland.

In 1987 nam het duo de soundtrack van de film 'Een Maand Later' van Nouchka van Brakel, met hoofdrollen voor René Soutendijk en Monique van de Ven, voor haar rekening. De elpee 'One Step' kwam in oktober van vorig jaar uit.

De muziek op 'One Step' kan het best omschreven worden als melodieuze rock met 'soul-volle' vocalen. Het album bevat aanstekelijke popmuziek. De elpee bevat voornamelijk 'uptempo' nummers. In de twee ballads 'Left/Right' en 'Goodbye' draait zangeres Tineke Schoenmaker haar hart ouderwets binnenstebuiten.

De elpee 'One Step' is een aanrader en verdient meer aandacht dan ze tot nu toe heeft gehad.

Rob van Donselaar schreef voor vrijwel alle nummers de muziek. De teksten zijn van de hand van Rob van Donselaar, Tineke Schoenmaker en Victor Heermans. De productie van de elpee was in handen van Rob van Donselaar, Victor Heermans en Frans Hendriks. De elpee werd uitgebracht door Polydor.

P.R.

Sterk in de schoenen staan

Homoseksuelen in de krijgsmacht

Officieel is homo-zijn geen reden meer om afgekeurd te worden voor een functie bij de krijgsmacht. Bij ons kan het, zo concludeerde de voorzitter van de Stichting Homoseksualiteit en Krijgsmacht (in EGO van november '88). Zwijgen over je homoseksuele voorkeur en leefstijl lijkt, ondanks de toenemende tolerantie in Nederland, in de krijgsmacht eerder regel dan uitzondering te zijn. Met twee ex-dienstplichtigen, Pepijn de Groot en Albert Verhoeven, voerde Klaas Soesbeek voor EGO een vraaggesprek.

Het is inmiddels een publiek geheim, dat het Ministerie van Defensie wil weten hoeveel homoseksuelen (m/v) onder de wapenen zijn. Daarvoor werd een schriftelijke vragenlijst verzonden aan commandanten en hoofden van diensten in de krijgsmacht. Gevraagd werd hoeveel homoseksuelen er onder hen werken en hoeveel van hen ooit zijn uitgescholden, geslagen en mishandeld. Ondanks alle goede bedoelingen zal deze vragenlijst weinig betrouwbare gegevens opleveren, niet in de laatste plaats omdat veel militairen er (nog) voor kiezen hun homo-zijn te verzwijgen. De situatie waarin homoseksuelen verkeren in de krijgsmacht kan met zo'n vragenlijst dan ook niet in kaart worden gebracht.

Proces

Het ontdekken van homoseksuele verlangens is een proces dat vele jaren in beslag kan nemen. Je homoseksueel noemen gebeurt evenmin van de ene dag op de andere. Onzekerheid over de manier waarop de omgeving zal reageren op jouw mededeling, ik ben homoseksueel, speelt daarbij een belangrijke rol. Veel jongens (en meisjes) gaan zich (pas) homoseksueel noemen als zij de 20 zijn gepasseerd. Voor sommigen valt dit samen met hun dienstdienst. Pepijn: „Tijdens mijn keuring telde homoseksualiteit niet. Ik had toen zelfs een vriendin. Homoseksualiteit ging pas tellen toen ik al in dienst was.”

Op het moment dat hij in dienst moest (1985) had Pepijn (23) al contact met een homojongereengroep in zijn woonplaats. Zijn ouders had hij nog niet verteld homoseksueel te zijn.

„In het homowereldje had ik al wel veel verhalen gehoord over het leger. Het leger werd nogal negatief afgeschilderd, je zou er als homo ontzettend getreiterd worden. Ik wilde echter graag in dienst. Thuis werd ik daar ontzettend mee getreiterd, ik zou het nooit redden. Ik heb, denk ik, daarom ook gekozen voor de infanterie, een harde eenheid. Ik wilde bewijzen dat ik er wel doorheen kon komen. Ik had zo'n houding van als

Albert Verhoeven

je gaat dan moet je je er helemaal voor geven.”

Pepijn werd ingedeeld bij het 41-ste pantserinfanterie-bataljon. Hij werd TLV-schutter.

Albert (28) vervulde zijn dienstplicht na zijn studie rechten. Hij werd, als reserve-officier, opgeleid tot ondervrager van krijgsgevangenen. Zijn dienstdienst bestond voor een belangrijk deel uit het leren van de Russische taal. En dat was ook hetgeen hem aantrok in dienst. Ook bij hem speelde homo-zijn bij het in dienst gaan geen belangrijke rol.

„Na de dienstdienst is er veel veranderd in mijn leven. Pas na mijn dienst ben ik er voor uitgekomen. In dienst heb ik heel veel geleerd. Ik ben volwassener, zelfstandiger geworden. Ik kwam uit een protestantse gemeenschap, daar waren bepaalde patronen. Ik dacht altijd dat het niet mocht, homo-zijn. Tijdens mijn studie bleef ik thuis wonen. In de weekenden en in mijn vakanties werkte ik in een ziekenhuis en een keer op de veerboot naar Engeland. Daar zag ik dat homo-zijn heel normaal kon zijn. Ondanks al die positieve voorbeelden vond ik toch dat ik er niet aan moest toegeven. Dat anderen dat deden was tot daar aan toe, ik mag het niet.”

Machosfeer

Pepijn: „Het beeld dat ik had van de

krijgsmacht had ik ontleend aan Amerikaanse speelfilms. Je weet wel, die films over de opleiding van militairen. Tsja, Amerika is een NAVO-land, dus het zal bij ons ook wel zo toe gaan. De eerste dag in dienst betekent dat je door een machine gaat van allerlei administratieve toestanden. De dagen daarna word je gedruild door beroepssergeants. En die kerels voldeden wel aardig aan mijn beeld. Je was bang voor ze, ze waren per slot van rekening je meerdere. Ze konden alles met je doen wat ze wilden. Achteraf sta ik er best van te kijken wat er met je gebeurt in die begintijd.” Behalve beroepsmilitairen spelen ook de groepsgegoten een belangrijke rol in het leven van alle dag van de dienstplichtigen. Albert en zijn 15 klasgenoten moesten veel studeren, vaak tot laat in de avond. Er heerste volgens hem een gezonde concurrerende sfeer. Albert: „Alles stond in het teken van het leren. Er was weinig tijd voor andere dingen. Daarbij moet je wel beseffen dat het allemaal academici waren.” Pepijn: „Ik was altijd een vrij rustige jongen, dat veranderde eigenlijk niet. Na een tijdje ontstaat er echt zo'n machosfeer in zo'n groep. Je kent dat wel, mooie vrouwtjes aan de muur en de sterke verhalen na het weekend. Dat hun eikel blauw was en hun zak leeg. Ik reageerde daar niet op, ik deed daar niet aan mee. In het begin ben je sterk met de groep bezig.”

Pesterijen

Elkaar treiteren speelde in de klas van Albert geen rol van betekenis, af en toe werd er een waterballet gehouden, maar daar bleef het meestal bij.

Albert: „Academici hebben eerder de neiging verbale agressie op elkaar uit te oefenen.”

Pepijn: „Op een bepaald moment werd bij ons op de kazerne een enquête gehouden door de VVDM en AVNM. Een enquête over pispaltje zijn. Ik heb die enquête toen ingevuld, nadat ik de verzekering had gekregen dat alles anoniem zou blijven. Ik heb toen ook ingevuld dat ik tot een minderheidsgroep behoor, dat ik flikker was. Ik vond het belangrijk dat het geheim zou blijven, omdat ik al ontzettend getreiterd werd. En om dat er ook nog over heen te krijgen, daar had ik geen zin in. Ik wilde me eerst sterk maken binnen de eenheid. Ach, je weet hoe dat gaat, je wordt natgespoten, sinaasappels worden in je bed uitgeperst, je bed wordt overeind gezet als je er in ligt. Ik was het zat toen ze mijn bed gingen vernielen. Ben toen uiteindelijk naar het kader gelopen, zoiets wordt natuurlijk wel als hiellikkerij gezien. De jongens zijn toen gewaarschuwd. Je krijgt daardoor wel even een vervelende sfeer. Daarna ging het wat beter, en vocht ik soms ook. Ik maakte ze duidelijk dat ik gewoon geen trek had in die ongein. Uiteindelijk heb ik van ze gewonnen.”

Er voor uitkomen

Aan leden van je groep vertellen dat je

homoseksueel bent kun je volgens Pepijn en Albert pas dan als je sterk in je schoenen staat.

Albert: „Ik was er in die tijd nog niet aan toe. Je moet ook bij jezelf te rade gaan of je het wel moet vertellen. Als je het direct al aan het begin gaat vertellen, dan word je daar eerst op beoordeeld. Je moet eerst gewoon laten zien wat je kunt, dan is het gemakkelijker te vertellen dat je homo bent. Dan kennen ze je al een beetje.”

Pepijn: „Het treiteren werd in de loop van mijn diensttijd aanzienlijk minder, vooral toen ik paraat was. Je had jezelf een plaats bevochten binnen de groep. En het functioneren van die groep is toch wel heel belangrijk. Ik heb het eigenlijk ook niet verteld omdat in mijn compagnie een aantal jongens rondliep die op de Centrum Partij stemden. Dan kijk je wel helemaal uit! Als die lui te horen krijgen dat je homo bent... Ik heb in mijn diensttijd wel ontzettend veel steun gehad aan een beroepsmilitair, Anton. Hij was de nicht van de kazerne. Iedereen wist het van hem, ze waren allemaal doodsbenuwd voor hem. Met hem heb ik heel wat afgeketst. Hij was een praatpaal voor mij.”

Zelfstandiger geworden

Albert: „Zoals ik al zei, ben ik in dienst ontzettend veranderd. Bij tijd en wijle werd er wel eens over 'de eerste keer' gesproken. Daar heb ik dan ook aan meegedaan. Ik verzon dat ik het deed in een hooiberg, dat leek me wel romantisch. Ik zei dan niet dat het met een meisje was. Ontkend heb ik het nooit, bekend evenmin. In dienst was ik al wel zover dat ik op het randje stond er over te praten. In dienst had ik wel het idee dat ik een dezer dagen mijn weg zou vinden. Op herhalingsoefeningen kom ik nog wel eens ex-collega's tegen. Over het privé-leven wordt dan echter

Pepijn de Groot

niet gepraat. De meesten hebben dan zo'n houding van 'we zijn een week van huis en willen het er niet over hebben.'” Albert is na zijn diensttijd verhuisd naar Amsterdam, waar hij nu al enige tijd samenwoont met zijn vriend. Beiden zijn werkzaam in de verzekeringen. Pepijn woont zelfstandig in zijn oude woonplaats en is daar ondermeer actief in de homobeweging. Hij probeert als nog beroepsmilitair te worden: „Het is iets dat me trekt. Mijn diensttijd is een belangrijk deel van mijn leven geworden. Het heeft me zelfstandiger en bewuster gemaakt.”

Beeldvorming

Militairen kunnen homo zijn en homo's kunnen militair zijn, dat mag intussen duidelijk zijn geworden. Eén van de problemen waar homoseksuele militairen van het mannelijk geslacht mee

LEVE ONZE MARINE

Per trein op weg naar huis, zoek ik vergetelheid in bier,
maar kan, wat komen moet, niet meer bezweren:
reeds na twee haltes stapt hij in, tenger matroos, met stoute
billen,

verlegen maar brutaal. Met oortjes. Donkerblond.

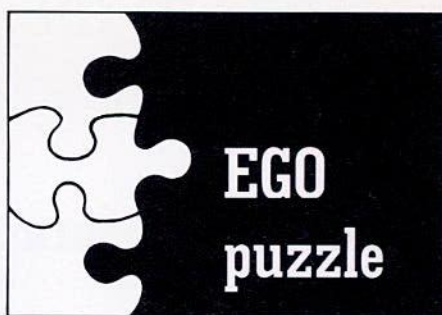
Wanneer ik ooit nog rijk word gaat hij elke dag
met mij de stad in om van mij te drinken wat hij wil:
'dit is mijn bloed'.

En elke mooie hoer die hij wil hebben wordt door mij
betaald:

'dit is mijn lichaam'.

Ik zou zo graag erbij zijn, schat, maar niet als jij je schaamt:
dan hoeft het niet, en zal ik je nooit zien,
verborgen naakt in trui en broek, verheven ruiter,
aanbeden Dier, lief Broertje van me.

Gerard Reve, *Nader tot U (Geestelijke Liederen)*,
Van Oorschot, Amsterdam 1966.

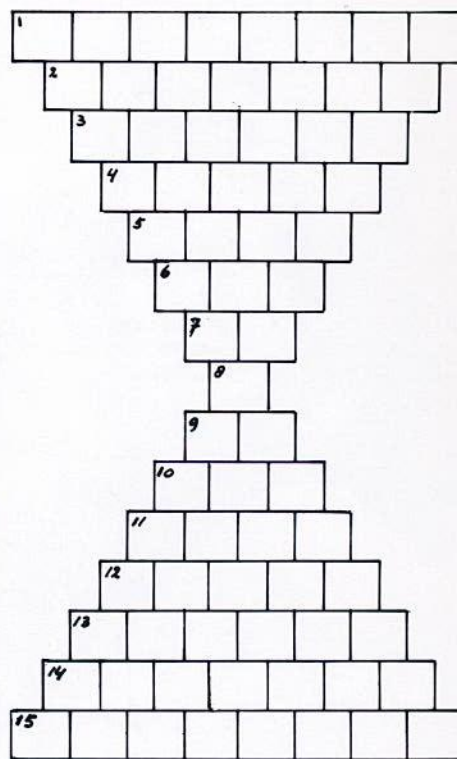

Zandloper

De oplossing van de puzzel in het februari-nummer luidde als volgt:
1-kenmerk, 2-neiging, 3-epistel en 4-kegelen.

Hieronder een zandloper, waarvan elk woord bestaat uit dezelfde letters als het voorgaande, eerst min één en later plus één letter. De omschrijvingen luiden:

1. omslaan (8 letters) 2. aanklampen (7)
3. opbrengsten (6) 4. stekken (5) 5. lichaamsdeel (4) 6. telwoord (3) 7. voegwoord (2) 8. klinker (1) 9. bijwoord (2) 10. grondsoort (3) 11. kelner (4) 12. werk van tandarts (5) 13. oprispingen (6) 14. ter wereld gebracht (7) 15. beschut (8).

worden geconfronteerd is de negatieve beeldvorming die bestaat ten aanzien van homo's. Soldaten en hoger geplaatste militairen blijken homo-zijn vaak nog te moeten associëren met zwakte, verwijfdheid.

Gelukkig doorbreken homoseksuele militairen langzaam de stilte. Nu nog de lesbische militairen.

Klaas Soesbeek

Gorillas in the mist

Triomf voor Sigourney Weaver

Een Golden Globe (prijs van de buitenlandse pers) heeft Signourney Weaver al binnen voor haar hoofdrol in 'Gorillas in the mist'. Als dit blad verschijnt, is daar hopelijk een Oscar, of op z'n minst een nominatie daarvoor aan toegevoegd. Want wat de actrice, die naam maakte met 'Alien' en 'Ghostbusters', in deze zware film presteert, verdient om meer dan één reden erkenning en bekroning.

'Gorillas in the mist' is de verfilming van het leven van Dian Fossey, een Amerikaanse primatologe (van oorsprong was ze onderwijzeres, gespecialiseerd in motorisch gestoorde kinderen), die naar Afrika vertrok om daar de gedragingen van de berggorillas te bestuderen, maar die uitgroeide tot een felle strijdster tegen uitroeiing van die dieren. Stropers, die ze vingen om te verkopen aan dierentuinen of, nog erger, omdat de handen en voeten van de dieren veel geld opbrachten als souvenirs, vonden in haar een onvermoeibare tegenstandster. Ze heeft uiteindelijk

wel succes gehad met haar acties, want de berggorillas in 'haar' gebied vernieuwden zich nu weer en wonen in een goed bewaakt reservaat. Maar Dian Fossey was geen makkelijke tante en ze maakte zich met haar fanatieke éénvrouwsstrijd zo gehaat, zowel bij westerlingen als bij de inwoners van het Afrikaanse gebied waar ze woonde en werkte, dat ze uiteindelijk werd vermoord met een kapmes. Dat gebeurde nota bene op de avond voordat de producent van 'Gorillas in the mist' met haar zou komen praten over de verfilming van haar boek! De werkelijke da-

der is nooit officieel opgespoord. Eén van haar studenten, met wie ze een afschuwelijke ruzie had gehad, is bij verstek ter dood veroordeeld. Velen denken echter dat één van de leden van de stam tegen wie Fossey al die jaren strijd leverde, omdat ze de gorillas probeerde te vangen, de werkelijke dader is geweest.

De laatste scène van de film is van een pure, ontroerende schoonheid: als Dian is begraven naast Digit, haar lievelings-gorilla die eerder door stropers was vermoord en daarna van z'n handen, voeten en hoofd ontdaan, dan verbindt haar spoorzoeker met wie ze een zeer warme relatie had, de kring keien rond het graf van de aap met de stenen rondom het graf van Fossey, een magische handeling waardoor, naar de bewoners van Afrika zelf denken, de doden elkaar toch terug kunnen vinden in hun bestaan aan de andere kant. Maar voor het zover is, heeft de kijker kunnen genieten van een zeer ongewone, meeslepende film die best wat geromantiseerd zal zijn, maar toch beslist niet op de bekende zoete Hollywood-manier.

Sigourney Weaver is een lange vrouw (ruim 1.85 meter) die, naarmate de film vordert, steeds meer in haar rol groeit. In het begin zien we haar nog als schoongewassen intellectueel in roze bloesjes, later verwisselt ze die kledij al snel voor warme kleren, zoals coltrui en windjack, want het kan in de bergen behoorlijk koud zijn.

„Ik was m'n leven lang gewend geweest aan luxe en comfort“, zegt Weaver, die een dure opvoeding heeft gehad in de aristocratische kringen van New York. „En daar zat ik dan in een tentje, dat ik zelf nog eens naar boven had moeten sjouwen ook. Geen kapster, geen make-up artist, geen kleedster. Ik kreeg steeds meer bewondering voor Dian Fossey en ik ben heel gelukkig dat ik voor de rol werd gevraagd, want ik had eindelijk het gevoel dat ik iets zinnigs deed met m'n vak. Nu had ik het idee, dat ik haar werk aan het voortzetten was, dat ik haar boodschap uitdroeg, haar waarschuwing zichtbaar maakte voor de hele wereld“.

Verreweg de meeste opnamen zijn authentiek. Sigourney Weaver heeft zich maanden geprepareerd op het omgaan met de gorillas. Ze heeft videobanden bestudeerd waarop Dian Fossey te zien is, ze heeft de geluiden aangeleerd die Fossey gebruikte en de gebaren nagespeeld. Het resultaat is een schitterende propagandafilm voor alle bedreigde diersoorten, voor het behoud van het milieu, voor de tropische regenwouden en voor alles dat bedreigd wordt door mensen die alleen op geld belust zijn en niet verder kijken. En dat zijn niet in de eerste plaats de lokale bewoners, die vaak stropen omdat ze geen alternatieven hebben, het zijn de blanken die veel geld neertellen voor souvenirs of luxe grondstoffen.

Regie van deze schitterende productie was van Michael Apted. Niet missen!

Signourney Weaver in haar bekroonde rol van Dian Fossey.

Leo van Opzeeland

film in 't kort

Mississippi burning

Racisme blijkt goed in de markt te liggen in Amerika, hoe cynisch dat ook klinkt. Zo goed zelfs, dat commerciële figuren als filmproducenten er wel brood in zien. Na het succes van 'Betrayed', het vlammeende protest van Costa Gavras (zie vorige EGO), heeft nu de Britse regisseur Alan Parker zich op het onderwerp gestort. In 1964 werden in een klein plaatsje in Mississippi, één van de zuidelijke staten van Amerika en sinds jaar en dag berucht om z'n racisme, drie jonge strijders voor burgerrechten vermoord. De twee Joodse jongens en hun zwarte collega leken van de aardbodem weggevaagd. De FBI stuurde er een team van twee uiteenlopende politiemannen op af: de één een voormalig sheriff die de streek en z'n gebruiken en verhoudingen kende als niemand anders, de tweede een starre, pas afgestudeerde commandant die ge-

Gene Hackman (l) en Willem Dafoe in 'Mississippi burning'

heel volgens het boekje te werk ging en lak had aan het wankel evenwicht tussen blanken en zwarten in de streek. Uiteindelijk wordt de situatie opgelost en dan verbaast het niemand meer dat een aantal politiemensen, de burgemeester en nog wat notabelen de direct aansprakelijken blijken te zijn. In tamelijk gewelddadige beelden schetst Parker de situatie, maar daar zal niets aan overdreven zijn. De film ontleent z'n titel aan het feit dat er op het dossier van deze zaak 'Mississippi burning' stond geschreven. Gene Hackman mag van mij een Oscar hebben voor z'n rol van oudere, door de wol geverfde ex-sheriff, Willem Dafoe geeft hem uitstekend partij als de jonge burocrat die gaat inzien dat er wel iets te zeggen valt voor een wat tactvolle aanpak.

Dear America

Uitgaande van brieven, die jongens vanuit Vietnam naar ouders, echtgeno-

Soldaat uit 'Dear America', bezig een brief naar huis te schrijven

ten, vrienden en familieleden stuurden, schreef Bernard Edelman een boek waarop de film 'Dear America: letters home from Vietnam' is gebaseerd. De brieven worden voorgelezen door een groot aantal beroemde acteurs en actrices, van wie je alleen de stem (vaak zeer herkenbaar) hoort. Sommigen beperken zich tot de tekst die ze sober voorlezen, anderen maken er een puur stuk drama van. Afgewisseld met deze brieven worden stukjes film vertoond uit de toenmalige journaals en filmpjes die de soldaten zelf van elkaar en van gebeurtenissen aan het front maakten. Door z'n naakte werkelijkheid is deze film als document over hoe het echt was, de meest veelzeggende van alle Vietnamfilms tot nu toe. Niet om vrolijk van te worden, wel héél knap geconstrueerd!

Stormy Monday

Een lekkere ouderwetse thriller leverde Mike Figgis af met 'Stormy Monday', een productie die met Brits en Amerikaans geld werd gemaakt. Ook het verhaal speelt gedeeltelijk in Engeland en gedeeltelijk in Amerika. In de havenstad Newcastle wordt een Amerikaanse week georganiseerd. De Amerikaanse projectontwikkelaar Cosmo overweegt om de hele havenwijk op te kopen om er z'n grootse plannen te verwezenlijken. Maar Finney, een al even door de wol geverfde zakenman, runt aan de haven

Sting als Finney in 'Stormy Monday'

een florierende jazzclub en is niet van zins te buigen voor de expansiedrift van Cosmo. Er worden van beide kanten wat zware jongens ingezet, er breekt een enkel armpje en dan kan Finney blijven waar hij is. Verder ruimt het verhaal plaats in voor de Amerikaanse dienstster Kate, die vroeger een verhouding heeft gehad met Cosmo, maar die nu verliefd wordt op de jonge Brendan, die voor Finney werkt. Dat levert de nodige verwickelingen en misverstanden op, waar de leider van een Pools jazz-combo uiteindelijk het slachtoffer van wordt. Het mistige, regenachtige weer in Engeland, in combinatie met de wat armelijke ambiance van Newcastle, zijn een perfect decor voor een dergelijk film noir-achtig geheel. Tommy Lee Jones als Cosmo geeft Sting, die Finney speelt (hij werd zelf geboren in Newcastle) uitstekend partij. Melanie Griffith is Kate, de jonge ontdekking Sean Bean speelt Brendan. Voor de pure liefhebbers.

Twins

Ivan Reitman kreeg het geniale idee om de kleerkast Arnold Schwarzenegger de tweelingbroer te laten spelen van het uitgekookte onderdeurtje Danny DeVito, en het resultaat is een schitterende komedie, waarin vooral Schwarzeneg-

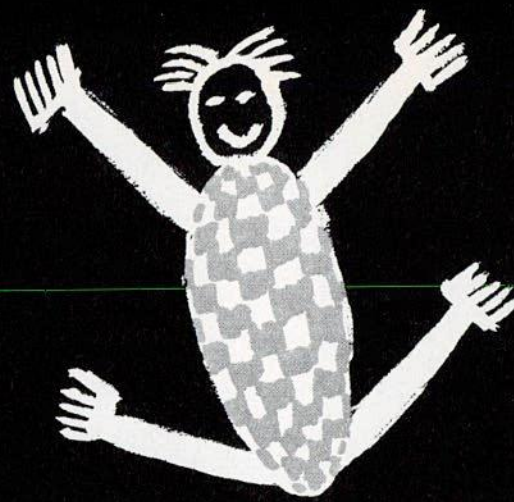

Danny DeVito en Arnold Schwarzenegger in 'Twins'

ger verrast door z'n komische kwaliteiten. Natuurlijk is het stel om te zien alleen al goed voor de nodige salvo's en daar maakt de regisseur dankbaar gebruik van. Het feit dat Schwarzenegger de vriendelijke, naïeve jongen van buiten speelt, die volkomen wordt uitgebuit door z'n kleine tweelingbroer, werkt perfect! Lachen om 'Twins'. En hard!

L. v. O.

* de Waker - postbus 607.3500 AP UTRECHT

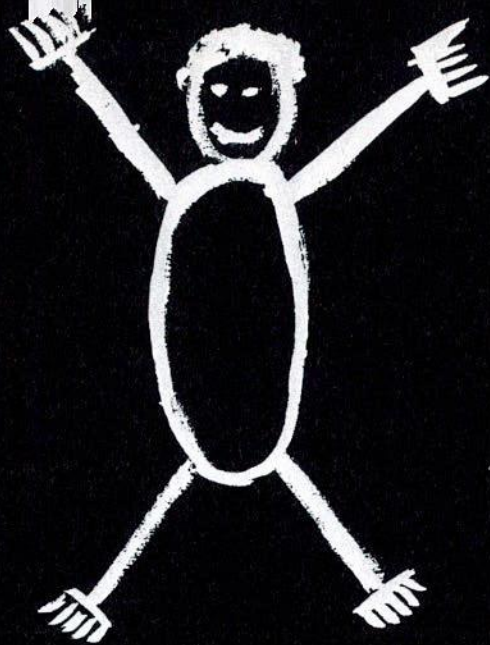
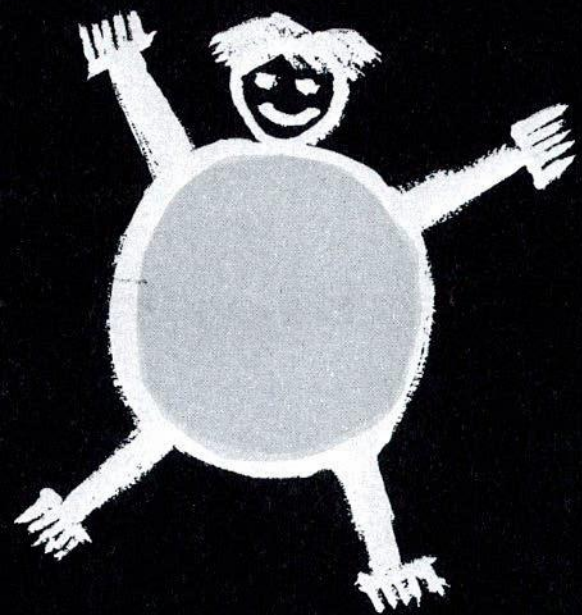
maffer

witter

ANDERS

anlex

Hikker

zwarter

is gewoon

Ontmoetingsweekend Homowerkgroep

In het weekend van 21 tot 23 april wordt voor de 18e keer een ontmoetingsweekend georganiseerd door de Homowerkgroep van het Humanistisch Verbond. Dit weekend staat open voor alle homo- en heteroseksuele vrouwen en mannen. Het wordt gehouden in vormingscentrum 'De Kapellerput' in Heeze, bij Eindhoven.

De deelnemers kunnen kiezen uit een tiental verschillende praatgroepen en workshops, zoals: vrouwenvriendenschappen, veilig vrijen, relatienetwerken, dansexpressie, leeftijd e.a.

De kosten van deelname bedragen f 95,- tot f 145,-, afhankelijk van inkomen.

Binnenkort verschijnt het nieuwe nummer van 'Van 't Zelfde', het blad van de homowerkgroep van het Humanistisch Verbond. Daarin staat ook uitgebreide informatie over dit ontmoetingsweekend. Het blad, met een inschrijfformu-

lier, is gratis aan te vragen bij: HV-homowerkgroep, Postbus 114, 3500 AC Utrecht, (030)318145, Ariana de Brauw.

Humanisme vandaag

De wereld om ons heen verandert, sneller dan ooit tevoren. De mens kan ingrijpen in zijn eigen natuur: zelf bepalen of hij kinderen wil, hoeveel en op welke wijze. De mens heeft ingegrepen in de hem omringende natuur en deze gereguleerd, gekultiveerd en geïndustrialiseerd. Nu keert de natuur zich tegen de mens: rivieren vervuilen, bossen sterven af, de lucht wordt de mens ontnomen. De mens bepaalt de natuur bepaalt de mens bepaalt...

Humanisten geloven in de mens. Hoe houden humanisten dat geloof in deze wereld overeind? Wat betekent humanisme vandaag?

'Humanisme Vandaag' is ook de titel van een boekje van de Belgische humanisten, het gaat over problemen van mensen nu en hoe humanisten daarmee om (kunnen) gaan. Een boek over twijfels: „Iedereen heeft momenten van onzekerheid. Iedereen ervaart bijwijle het leven als zinloos“. Maar ook vol hoop: „Het maakt de humanist niet wanhopig dat de mens zijn eigen zingever kan en moet zijn. Hij stelt immers vrouwen in de menselijke vermogens.“

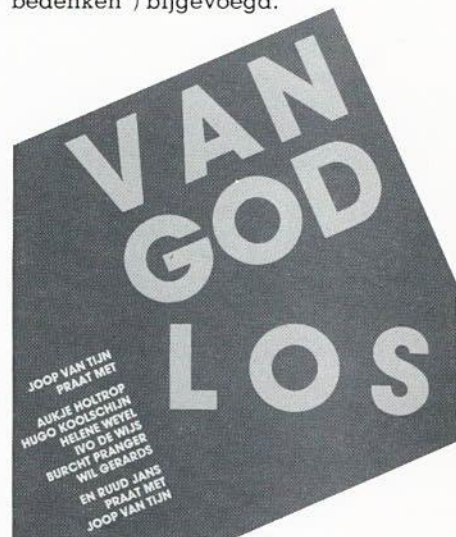
'Humanisme Vandaag' is een interessant boek voor mensen die meer willen weten over humanisme. Het biedt boeiende perspectieven en zet aan tot verder denken.

'Humanisme Vandaag' is te bestellen bij het Humanistisch Verbond in Utrecht. Het kost f 13,50 voor leden en f 15,50 voor niet-leden (exclusief portokosten f 3,-). Als u f 16,50 (leden) of f 18,50 (niet-leden) overmaakt op giro 58 t.n.v. Humanistische Pers, Utrecht o.v.v. Humanisme Vandaag krijgt u het zo spoedig mogelijk toegestuurd.

Wie loskomt van God is niet niks

Begin dit jaar herhaalde HV-televisie enige afleveringen van de serie „Van God los“ die eerder in 1986 werd uitgezonden. Er blijkt nog steeds veel belangstelling voor dit onderwerp. En dus ook voor het gelijknamige boekje dat er van werd gemaakt. Dit werd onlangs herdrukt en is voor slechts f 7,50 verkrijgbaar. U krijgt het thuisgestuurd als u f 10,50 (f 3,- voor de port) overmaakt op giro 58 van de Humanistische Pers te Utrecht onder vermelding van „Boekje Van God los“.

De serie bestaat uit zes interviews die Joop van Tijn hield met achtereenvolgens Aukje Holtrop, Hugo Koolschijn, Helene Weijel, Ivo de Wijs, Burcht Pranger, Wil Gerards. In het boekje is een interview met Joop van Tijn („God is het mooiste gespreksonderwerp wat je kunt bedenken“) bijgevoegd.

Tel niet mee! Laat u nu uitschrijven

Nu kan het nog! Als u (denkt dat u) als kerklid bij de gemeente geregistreerd staat, kunt u zich nu nog eenvoudig laten uitschrijven. Binnenkort kan dat niet meer. Binnenkort vragen de kerken de gemeenten namelijk een overzicht van hun kerkelijk ingeschrevenen. Aan de hand daarvan bouwen de kerken hun eigen ledenadministratie op, voor als de gemeenten de kerkelijke gegevens niet meer bijhouden. Daarna moet u zich laten uitschrijven bij het kerkgenootschap waar u staat ingeschreven. Dat maakt de drempel hoger. En niet alle kerkgenootschappen zijn er even snel toe geneigd 'hun' leden te laten gaan. Als kerkelijk ingeschrevene, bij de gemeente of bij de kerk, telt u mee voor de instandhouding en oprichting van bijzondere algemene voorzieningen, zoals scholen, zieken-, verpleeg- en bejaardentehuizen.

Waarom dus straks moeilijk doen als het nu (nog) gemakkelijk kan? Doe wat u al lang van plan was: tel niet mee, laat u uitschrijven. Maar doe het gauw. Want als u te lang wacht, hebben de kerken de gemeentelijke gegevens al opgevraagd en kunt u zich alleen nog laten uitschrijven volgens de omslachtige methode.

VERZOEK WIJZIGING 'KERKELIJKE GEZINDTE'

Naam: _____
Voornamen: _____
Geboortedatum: _____
Adres: _____

- verzoekt de aanduiding van zijn/haar 'kerkelijke gezindte' in het bevolkingsregister te wijzigen van in
- verzoekt de aanduiding van zijn/haar 'kerkelijke gezindte' in het bevolkingsregister te schrappen en de ruimte verder blanco te laten
- verzoekt een nieuwe persoonskaart aan te leggen

Dit verzoek is wel/niet van toepassing op zijn/haar... (aantal) minderjarige kinderen beneden de leeftijd van 16 jaar.

19.

Handtekening,

Zo schrijft u zich uit

Ga even langs bij het gemeentehuis. Of schrijf een kaartje volgens bijgaand model. Stuur dat naar de afdeling bevolkingsboekhouding van uw gemeente, en klaar. (Kaarten zoals hier verkleind afgedrukt zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het Humanistisch Verbond, afd. publiciteit, Postbus 114, 3500 AC Utrecht.)

Bezoek ook eens het Coornherthuis in Zeist

Vormingsdagen

Militairen zijn over het algemeen wel bekend met de uren geestelijke verzorging van de raadsman of raadvrouw. Minder bekend is de mogelijkheid om gedurende 2½ dag een vormingscentrum voor militairen te bezoeken. Het Coornherthuis, vormingscentrum van het Humanistisch Verbond in Zeist, organiseert voor militairen zulke vormingsdagen. Iedere militair, dienstplichtig of beroeps, kan zich hiervoor inschrijven. De commandant van je onderdeel moet je hiervoor uitzonderingsverlof verlenen. Het is een recht. Weigert de commandant, dan zal hij je de redenen moeten meedelen. Redenen om te weigeren zijn bijv. een oefening of een mio-inspectie. In overleg met de commandant kun je dan een andere datum kiezen.

Het programma

Het programma van de vormingsdagen wordt bij aanvang samen met de deelnemers opgesteld. De belangstelling en ervaring van de deelnemers staan centraal.

Ieder wordt zoveel mogelijk in de gelegenheid gesteld om zijn/haar houding te bepalen in zaken die de eigen leef- en werksituatie raken. Dat kunnen bijv. zijn: oorlog/vrede, de militaire organisatie, relaties, groepsgedrag in dienst, arbeid/werkloosheid, milieu-problematiek, enz.

Bij de gesprekken kan gebruik worden gemaakt van films, video, gastsprekers, excursies e.d. Omdat je een paar dagen in een heel andere situatie bij

elkaar bent, kan dieper op zaken worden ingegaan en leer je elkaar ook van een andere kant kennen.

Ook ontspanning is ruimschoots mogelijk. Er zijn veel boeken, dagbladen en diverse tijdschriften, videobanden met documentaires, speelfilms en amusement. Je kunt biljarten, tafeltennissen, schaken, flipperen, dammen enz. Voor buitenshuis zijn er allerlei (bal)spelen. Verder zijn er nog uitgaansmogelijkheden in Zeist en Utrecht.

Enkele praktische zaken

Je kunt je individueel inschrijven, maar ook met een groep van je onderdeel (maximale groepsgrootte is 20 personen).

De aankomsttijden zijn 's maandags tussen 10.00 en 10.30 uur, 's woensdags tussen 18.00 en 18.30 uur. Lakens en sloop worden bij de inschrijving verstrekt. Voor toiletartikelen (en desgewenst sportkleding) dien je zelf te zorgen.

Voor maaltijden, koffie en thee hoeft niet te worden betaald, wel dien je een Bewijs Ophouding Voeding (BOV) mee te nemen van de administratie van het onderdeel.

Omdat niet al onze kosten door subsidie worden gedekt, vragen we van elke deelnemer een bijdrage van f 7,50 voor de hele conferentie.

Gewoonlijk vindt 's avonds na ± acht uur geen gezamenlijk programma meer plaats.

Uitzonderingsverlof kan bij de commandant van je onderdeel worden aangevraagd (zie AMAR en RR.Dpl.49 lid 1q).

Nieuwe vormingswerksters

In het vorige EGO-nummer vermeldde we al dat de vormingswerksters Jacques van den Blink en Jan den Boer beiden raadsman bij de KL zijn geworden, resp. in de rayons 't Harde/Oldebroek en Nunspeet/Harderwijk. In januari jl. zijn twee nieuwe vormingswerksters hun werk begonnen: Carine van Hinte en Marijke van der Stigchel. We stellen ze hierbij graag nader voor:

Carine van Hinte (33) heeft aan de Rijks Universiteit Utrecht psychologie gestudeerd en heeft tijdens die studie ook de 4-jarige hbo-opleiding voor humanistisch geestelijk raadvrouw bij het Humanistisch Opleidingsinstituut in Utrecht afgerond. Van 1981 - 1983 heeft zij als beginnend geestelijk raadvrouw individueel en groepsgewijs jonge gedetineerden begeleid. Ook begeleidde ze als invalster al regelmatig groepen militairen in het Coornherthuis. Van 1983 tot eind 1988 was zij werkzaam als stafkracht bij de 'Slecht-horende Jongeren Organisatie'.

Marijke van der Stigchel (43) heeft een opleiding gevolgd aan de Rijks Middelbare Tuinbouwschool, de Parttime Opleiding Sociale Academie (richting sociaal cultureel werk) en de Voortgezette Opleiding Nijmegen (richting edukatief groepswerk). Thans volgt zij de opleiding voor geestelijk raadvrouw bij het Humanistisch Opleidings Instituut in Utrecht. Marijke heeft bij de Landbouwhogeschool Wageningen gewerkt, was elf jaar werkzaam in het vormingswerk werkende jongeren in Utrecht en werkte de laatste vier jaar als free-lancer bij de Volksuniversiteit Ede en bij diverse volkshogescholen en vormingscentra in internaatverband.

Een folder of verdere informatie is altijd te vragen bij het dichtstbijzijnde buro raadsman/vrouw of bij het Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-14060. Je bent van harte welkom.

Dan is er nog wel meer te doen...

Nee, ik ga niet doorzeuren over die oude oorlogsmisdadigers. Maar ik ben blij dat onze regering en ons parlement het in januari eens bleken te zijn over de noodzaak om de rechtsstaat in Nederland met zorg te omringen. En dat zij op willen komen voor de slachtoffers van oorlogsmisdaden. We hoeven nu dus niet meer te soebatten of we 5 mei mogen vieren.

Uit de bewogen woorden van regeerders en Kamerleden blijkt dat de nationale betekenis van de bevrijding in 1945 boven alle andere belangen uitstijgt. Er komt dus een eind aan de krentenwegersmentaliteit die de viering van onze bevrijding om economische redenen maar eens in de vijf jaar toestond.

Kind

Ik was 'maar' een kind in de Tweede Wereldoorlog. Na de bevrijding waren het steeds de ouderen die mochten verhalen hoe erg het was. Aan ons, kinderen van toen, is niets gevraagd. We hadden niet in het verzet gezeten. We waren zelfs te jong om illegale krantjes rond te brengen. We waren niet ondergedoken. We gingen gewoon naar school, we speelden gewoon op straat. Onze ouders waren niet 'fout', maar ze zijn ook niet gefusilleerd.

Tijdens de hongerwinter leerden wij op het gymnasium gewoon Latijn en Grieks, zonder te weten dat Anne Frank dichtbij uit haar schuilplaats was weggehaald. Maar we wisten toen wel dat de joodse buurman uit onze straat, die door de SS werd opgehaald, nooit terug zou komen. We hebben bommen zien vallen en horen ontploffen. We waren bang voor de oorlog en de bezetting. En wij hebben de bevrijding intens meeleefd.

Vragen

Want het was ook onze bevrijding, al waren we toen nog niet volwassen. Daardoor konden we de bezetting goed doorkomen. Maar met deze 'passieve' oorlogservaringen van toen vraag ik me toch wel eens af hoe het is om op te groeien zonder oorlog, zonder bezetting, zonder angst voor leger en politie.

Soms is de sfeer van toen nog te 'voelen', te 'ruiken', te 'horen'.

En je blijft zitten met de vragen naar het waarom van de holocaust die nooit afdoende zijn beantwoord. De kinderen van toen zijn nu in elk geval oud genoeg om iedere 4de mei die oorlog te gedenken en daags daarna de bevrijding te vieren.

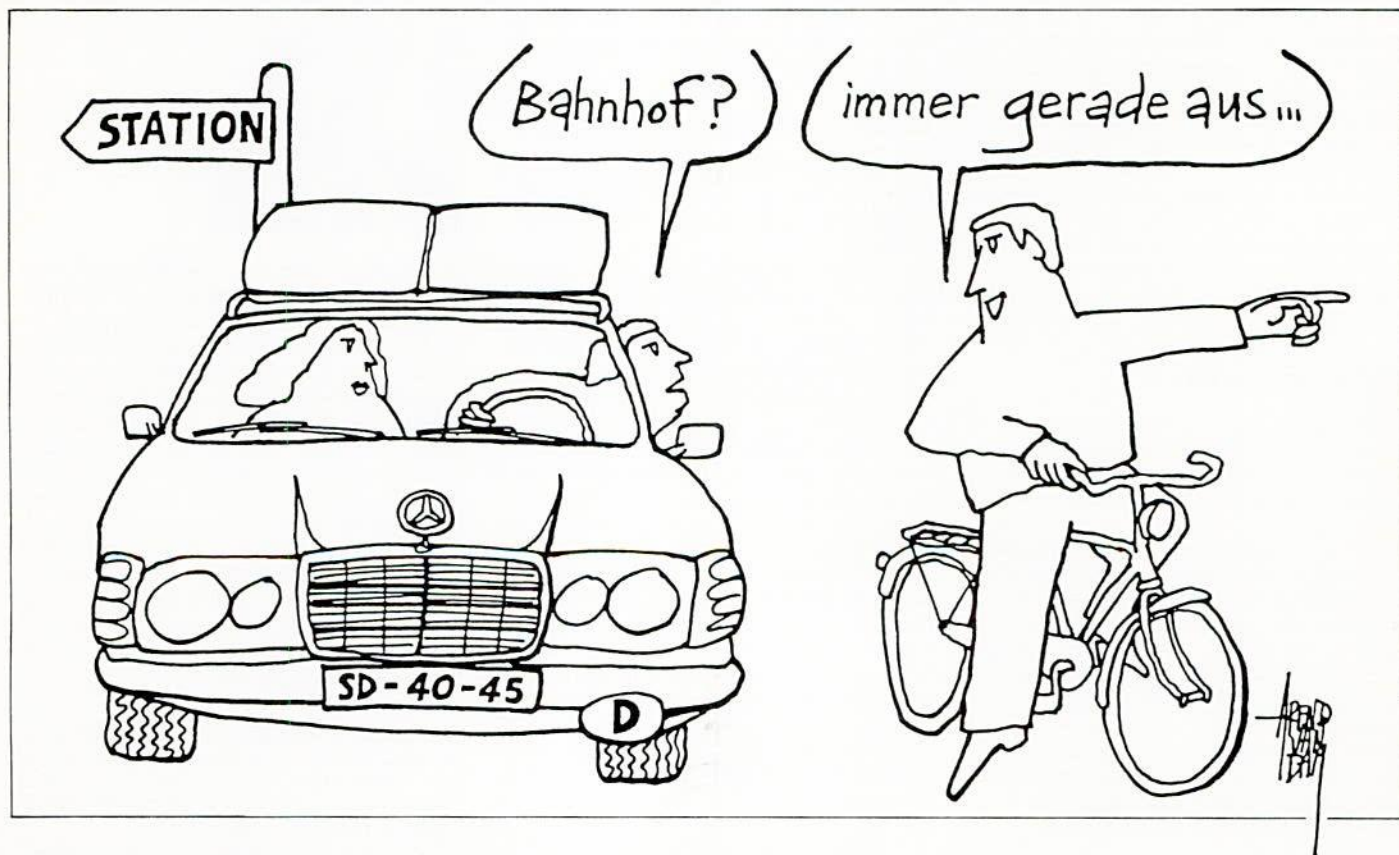
Droom

Dus de nationale bezorgdheid voor de beginselen van de rechtsstaat doet mij goed. Want dat betekent een verandering in het Nederlandse beleid. Er wordt van nu af aan veel strenger opgetreden tegen antisemitisme en racisme. Minister Korthals Altes stelt een actiever vervolgingsbeleid in. Racistische partijen worden van af nu verboden.

Ook in het buitenlands beleid laat Nederland zich nu leiden door bezorgdheid voor de slachtoffers van misdaden tegen de menselijkheid. De Zuidafrikaanse apartheid wordt actief bestreden en Nederland neemt effectieve boycot-maatregelen. Want wie de rechtsstaat ter harte gaat wil niet medeplichtig zijn aan racisme.

De radio-nieuwsdienst helpt mij uit de droom: Syrische moeders met kinderen krijgen geen asiel. Wie 'vuile jood' roept, heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Wie 'luie nikker' roept, wordt niet vervolgd wegens cellente-kort. De Centruumpartij heeft recht op zendtijd en politiebescherming. En de boycot tegen Zuid-Afrika wordt vervangen door een gesprek met Pretoria over gemengd zwemmen op zondag.

Karel Roskam

Een geëmancipeerde samenleving

'Een droom die het waard is gedeeld te worden'?

'Het is een uitdaging van de eerste orde: een samenleving te scheppen die de gelijkheid en gelijkwaardigheid van haar burgers *inhoud* geeft – van *al* haar burgers. Een maatschappij die het goede koestert en met het kwade weet om te gaan, een maatschappij zonder onderhoudsplicht en zonder seksuele harnassen. Een maatschappij van meer gewenste en veel minder ongewenste intimiteiten.

Een maatschappij waar mannen oog hebben voor de belangen van vrouwen, hetero's voor die van homo's, gelovigen voor anders-gelovigen en niet-gelovigen, valide mensen voor minder-validen, ongekleurden voor gekleurden. Een maatschappij waarin mensen voorrechten weigeren indien ze niet tevens aan ieder ander gegund worden. Een maatschappij waarin niemand zich hoeft te *schamen* om man te zijn in Zwitserland, hetero in Engeland of blanke in Zuid-Afrika. Een wereld van grensoverschrijding en van grensvervaging, een wereld waar plaats is voor grootse daden en prachtige mensen. Kortom, een *wereld van verschil*.'

Met bovenstaande woorden eindigt Marcel Bullinga zijn jongste boek, dat in oktober '88 verscheen bij uitgeverij An Dekker onder de titel *'Een wereld van verschil – Op weg naar een geëmancipeerde samenleving'*.

De free-lance journalist Bullinga (1958) heeft zich in een jaar of vijf ontwikkeld tot een publicist van betekenis op het terrein van emancipatie en discriminatie. Zijn zowel nuchtere als bevlogen, maar steeds grondig met feiten onderbouwde, publikaties zijn al niet meer op de vingers van één hand te tellen. Zo verschenen eerder van hem o.a. *Van de liefde kun je niet leven* (1982), het gerucht makende *Het leger maakt een man van je* (1984) *Jongensboek* (1986), *Homo en lesbische organisaties aan het woord* (ministerie van WVC, 1988) en *Tegen-geweld* (eindredactie, VVDM, 1988).

Invloed op Defensie

Dat de inhoud van een paar van deze titels, die rechtstreeks de krijgsmacht tot onderwerp hadden, niet zonder invloed bleef op de beleidsmakers van Defensie, staat wel buiten kijf. Enquêtes, onderzoekscommissies, beleidsaanbevelingen van de staatssecretaris, instelling van een 06-lijn voor geweldsslachtoffers, het zijn evenzovele maatregelen om geweld en discriminatie binnen de krijgsmacht tegen te gaan. Maatregelen ook waarmee tevens – zij het schoorvoetend en vaak onder forse druk van vooral soldatenbonden en geestelijke verzorging – het structurele karakter van de problematiek werd erkend. Excessieve zaken afdoen als incidenten kon niet langer en dat is mede te danken aan feitelijke berichtgeving en analyses als die van Bullinga. Hoewel bij een aantal beleidsmaatregelen

gelen vermoedelijk wel de 'voorkomen is beter dan genezen' – gedachte heeft meegespeeld, lijkt er van echt preventief denken nog geen sprake, laat staan van een daar onderliggend doordacht emancipatoir beleidsconcept. En laat men niet aankomen met die oude dooddoeners – zoals tien, twintig jaar geleden bij rapporten en discussies over de vermaatschappelijking van de krijgsmacht – dat op dit gebied Defensie geen speerpuntministerie en de krijgsmacht geen proeftuin voor experimenten kan en hoeft te zijn. Emancipatie is een onstuitbare maatschappelijke ontwikkeling, discriminatie van groepen en individuen valt nergens meer te verdedigen, regeren is vooruitzien en beleid wordt gemaakt, dus waarom dan niet

Marcel Bullinga (l) en Bam-bi

meteen vanuit een concept waarin de gelijkwaardigheid van mensen centraal staat?

Kritisch en concreet boek

Zo'n concept ligt ten grondslag aan Bullinga's boek, zie het citaat aan het begin van dit stukje. Vanuit een dergelijk concept werkt ook de humanistisch geestelijke verzorging, die – naast haar hoofddoel om beschikbaar te zijn voor mensen die daarom vragen – immers evenzeer humanisering van de krijgsmacht nastreeft. Zo'n concept van een geëmancipeerde samenleving wordt in het slothoofdstuk van *'Een wereld van verschil'* gepresenteerd. Bullinga noemt het daar zelf een droom en wel 'een droom die het waard is gedeeld te worden'.

Maar denk niet dat het hier wel weer om zo'n boek zal gaan met van die vaag verwoorde verlangens naar een mooie maatschappij. Integendeel, er wordt uiterst concreet aangegeven wat er allemaal dient te veranderen in het overheidsbeleid en in het maatschappelijk leven om die droom te verwezenlijken. Daarbij wordt voortdurend teruggegrepen op de zes voorafgaande hoofdstukken waarin alle belangrijke leefsfere van mensen kritisch onder de loep worden genomen: feiten en vooroordelen rond hetero/homoseksualiteit en sekse, arbeid en sociale zekerheid, recht en religie, opvoeding en ouderschap, emancipatiestrategieën en hun ethische onderbouwing. Dat gebeurt aan de hand van vraaggesprekken met vooraanstaande wetenschappers en citaten uit talloze onderzoeksverslagen, proefschriften en studierapporten (o.a. van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid). Verder bevat het middenstuk van het boek elf interviews met gewone mensen, die vertellen hoe zij op hun eigen

Bemoeien...

Ze zeggen wel eens dat de humor én de ellende overal op straat voor je voeten ligt. Dat is maar ten dele waar, want je komt het ook in de trein tegen. Ik ben op weg van Utrecht naar Rotterdam. Schuin tegenover mij zit een man van middelbare leeftijd, die sinds de trein zich in beweging heeft gezet in zijn neus zit te pulken. Tegenover hem zit een jonge vrouw de ochtendkrant te lezen. Ik kijk uit het raam en zie in de spiegeling van de ruit beiden zitten. Hij pulkt en zij gluurt over het randje van de krant naar

die neuspulker. Hij waant zich echter onbespied en wanneer hij iets uit zijn neus haalt, smeert hij dat heimelijk onder de stoelzitting. Waarbij ik me direct afvraag hoeveel kilo's snot wel niet onder al die treinstoelen gesmeerd moet zitten. Want die man is vast de enige niet.

Maar die man doet iets waarvan hij weet dat zoiets echt niet kan. Daarom doet hij het ook heimelijk. Hij heeft echter lak aan alles en blijft maar doorsmeren. Die vrouw wordt het op een gegeven moment teveel en kan al dat gesmeer niet langer verdragen. Ze snauwt die man met een afgeknepen stem toe dat hij een buitengewoon smerige viespeuk is. Ik ben blij dat zij dat doet. Maar die man denkt daar geheel anders over. Hij kijkt haar strak aan en zijn gelaatskleur begint van wit naar roodpaars op te lopen. Dan zegt hij tegen die jonge vrouw: „Godverdomme, waar bemoei jij je eigenlijk mee.“

Je mag je dus nergens meer mee bemoeien, de meesten doen dat ook al niet meer. Dat merk je ook als je in de trein zit en je ruikt dat iemand een wind heeft gelaten. Je kunt er gif op innemen dat iedereen elkaar daar van zit te beschuldigen of als een koe in het rond zit te staren met een blik van: 'kijk mij daar niet op aan, zoiets zou ik nooit doen.'

Nee, nee. Maar wat die jonge vrouw overkwam, gebeurde mij nog geen 20 minuter later in diezelfde trein. De trein was in Rotterdam aangekomen en dat was tevens het eindpunt. Ik was een van de laatsten die uitstapte en passeerde op weg naar de uitgang een nog slapende jongen, languit op de bank. Ik dacht hem een plezier te doen door hem wakker te maken. Zo gezegd zo gedaan. Ik tik hem voorzichtig op zijn schouder, waarop hij wakker schrikt. Ik zeg hem dat de trein niet verder gaat, hij moet uitstappen. Waarop hij op een agressieve manier tegen mij zegt: „Laat me met rust, rot op!“

Zo gaat dat dus tegenwoordig. Het liefst zouden ze je gelijk afmaken. Ik vind dit een zorgwekkende toestand. Want het betekent dat je nauwelijks meer iets kan zeggen over iets wat je vindt dat niet hoort of iets kan zeggen waarmee je denkt een ander een plezier te doen. Dat mag dus niet meer. Iedereen is aan zichzelf overgeleverd en moet het verder zelf maar uitzoeken. Er is niemand die zich nog met je bemoeit. En iedereen is dus eenzaam en ongelukkig. Maar ik zweer je bij deze dat ik de laatste zal zijn die zich hierbij neer zal leggen. Ik blijf me er mee bemoeien.

Of je het nu leuk vindt of niet.

Freek Pol

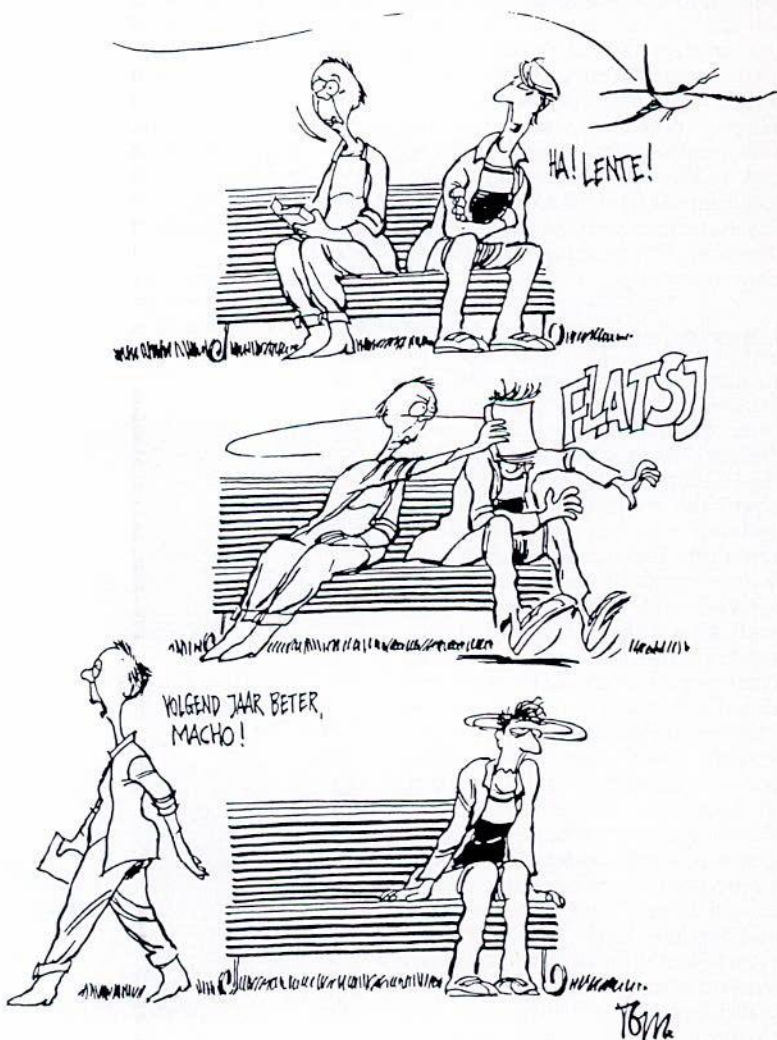
manier hun leven hebben ingericht, zonder zich te storen aan conventies en vooroordelen. Die verhalen van dertien vrouwen en mannen, in leeftijd variërend tussen 18 en 60 jaar, zijn bijna alle indrukwekkend en sommige ook behoorlijk schokkend. Zoals het relaas van de 19-jarige Yilmaz, die in de slag moest tegen de Turks-islamitische zeden vanwege zijn homoseksualiteit: ontvoerd, het ziekenhuis ingeslagen en uitgestoten door zijn familie. En die op de vraag hoe hij 't ondanks alles heeft gered, antwoordt: "Marcel, echt ik weet het niet. Ik heb het gewoon volgehouden."

Werk voor de krijgsmacht

Bullinga schreef een boeiend en veelzijdig boek over (groepen van) mensen die proberen zichzelf te zijn en over structuren die dat vaak fors belemmeren. Dat geldt voor onze (nog) traditionele gezinssamenleving als geheel, maar uiteraard ook voor haar onderdelen. En daarvan niet het minst ook voor de krijgsmacht. Zie bijv. 'de zaak Sewgobind' (vorige EGO blz. 6/7) en in dit nummer het redactionele commentaar (blz. 2) of het artikel 'Sterk in je schoenen staan' (blz. 10/11). Kortom, er is werk genoeg aan de winkel, dicht bij huis! En dat niet alleen voor de eerder genoemde beleidsmakers, maar op veel niveaus, ook van de Defensie-organisatie. Voor wie dat nog niet zag, of voor wie zijn inzichten wil aanscherpen, ligt daar nu Bullinga's nieuwe uitdaging. Een droom die het waard is gedeeld te worden? Ik zou zeggen: een concept dat het waard is verwezenlijkt te worden!

Frank Spoelstra

Marcel Bullinga: Een wereld van verschil – Op weg naar een geëmancipeerde samenleving. Uitgeverij An Dekker, Amsterdam 1988, 294 blz. f 34,50.

Wielersport als hobby

Drie recente boeken nader beschouwd

Wielrennen, dat was indertijd Wout Wagtmans. En Wim van Est. De Nederlandse ploeg die indertijd, onder leiding van Kees Pellenaars, met successen uit de Tour de France terugkwam.

Geen wonder dus dat ik indertijd zeer verguld was met een fiets met *dérailleur*. Want een *dérailleur*, met vijf tandkransjes achter, en twee tandbladen voor, die onderscheidde een snelle fiets van al die gewone tourfietsen met zo'n lullige drieversnellingsnaaf.

Dat een echte racefiets, met ook nog eens een krom stuur, en verder geen accessoires, niet kon uitblijven, dat laat zich raden. Verschrikkelijk veel plezier hadden we, zo halverwege de jaren zestig. We gingen op de fiets naar de koers, dikwijls zo'n dertig, veertig kilometer van huis, pakje brood bij ons in een pukkeltje, schone handdoek ook nog, zochten ergens een huis om ons te verkleden, reden een wedstrijd en vlogen dan weer op huis aan.

Mooie tijden. De liefde voor de wielersport is altijd gebleven, van een serieuze loopbaan is 't nooit gekomen, maar wat geeft dat. Wat blijft, is het genot van het alleen of met meer mensen in stevig tempo rondrijden, zo nu en dan een stevige rit als Luik-Bastenaken-Luik, in de vakanties een Pyrenée of een Alp, en verder de passieve sportbeoefening op gezellige winteravonden. Weet je nog toen we...? En dat die-en-die met een verschrikkelijk verzet tegen de Keuteberg opwilde?

Dat soort gesprekken, en meestal lopen ze uit op het afdraaien van een videoband met een Tour-étappe of een wereldkampioenschap.

Herinneringen ophalen

Wie nu aan dit soort gesprekken wat meer inhoud wil geven, kan zich het boek van Frans van Schoonderwalt aanschaffen, *'Alles uit de kast'* (f 49,50, uitgeverij Kempenpers).

In alfabetische volgorde wordt daar de geschiedenis van het profwielrennen doorgenomen. De opsomming begint met de winnaarslijst van de Belgische eendagswedstrijd Aalter-Brussel-Aalter (zeven keer verreden, geen Nederlandse winnaars) en eindigt met een loopbaanoverzicht van Peter Zijerveld (in 1955 in De Kwakel geboren, ooit - in 1981 - 15e in de Ronde van Spanje). En tussen deze twee uitersten in bijna vierhonderd bladzijden op A4-formaat, vol met gegevens over rondes en renners. Van Schoonderwalt geeft zelf aan, dat de selectie van onderwerpen hem niet is meegevallen, Nederlandse renners komen in het boek voor zodra ze minstens één keer in de Tour de France zijn gestart. Wat niet wegneemt dat ook baanrenners in de kolommen figureren. Een aardig boek dat, zoals gezegd, van dienst kan zijn bij het ophalen van her-

inneringen. Het loopt tot eind 1988, en is dus tamelijk volledig. Was tamelijk volledig, want intussen is er al weer een nieuw wielerseizoen op gang. Maar dat is het tragisch lot van dit soort naslagwerken. Het boek heeft twee manco's. Het eerste is, dat het gaat over het nationale en internationale profwielrennen. Wat betekent dat we wel Renato Longo beschreven vinden (vijf maal wereldkampioen veldrijden) en niet Jeanie Longo (wereldkampioene, Tour de France-winnares). Maar wie weet, zal er ooit nog eens een overzicht van het dameswielrennen worden samengesteld.

Waar het indertijd, in de jaren zestig aan ontbrak, was diepgaand inzicht in kennis van lichaam en materiaal. De vereniging waar ik toen lid van was, verzorgde een conditietraining in het

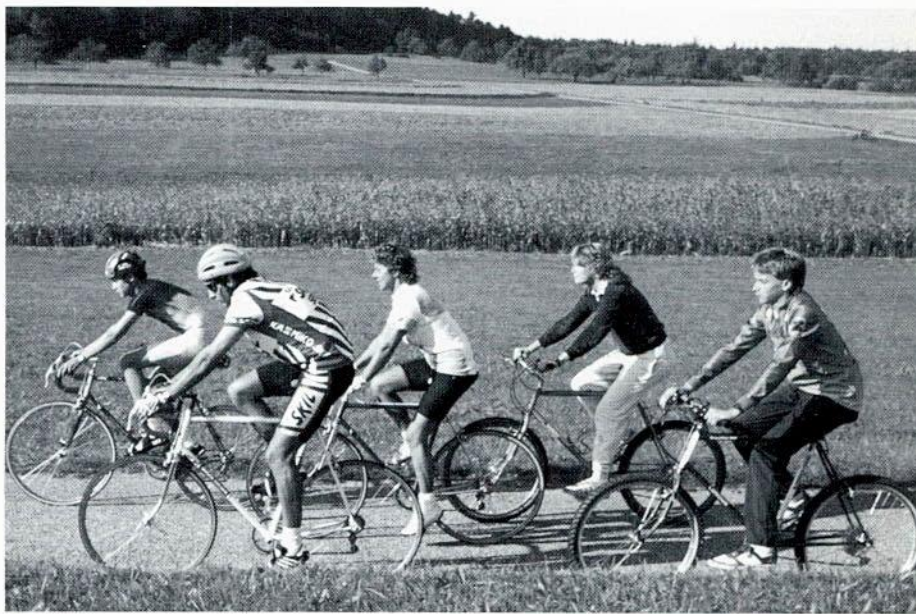
zaaltje van het Simonshavense dorps-huis, en na afloop kwam je dan wel eens met oudere sportvrienden aan de praat over het hoe en wat van papbenen en lichte verzetten. Maar in het algemeen was het: vroeg naar bed, veel kilometers trainen en niet zwaar eten vlak voor de wedstrijd.

Dat is tegenwoordig wel even anders. Het aantal boeken dat over sport verschijnt is enorm (in Haarlem bestaat zelfs een gespecialiseerde boekhandel, De Vries, en menig boekhandel heeft wel een meterdje of wat boeken over sport staan). Wielrennen draagt aan de voorraad goed bij. Maar er zit veel kaf onder het koren.

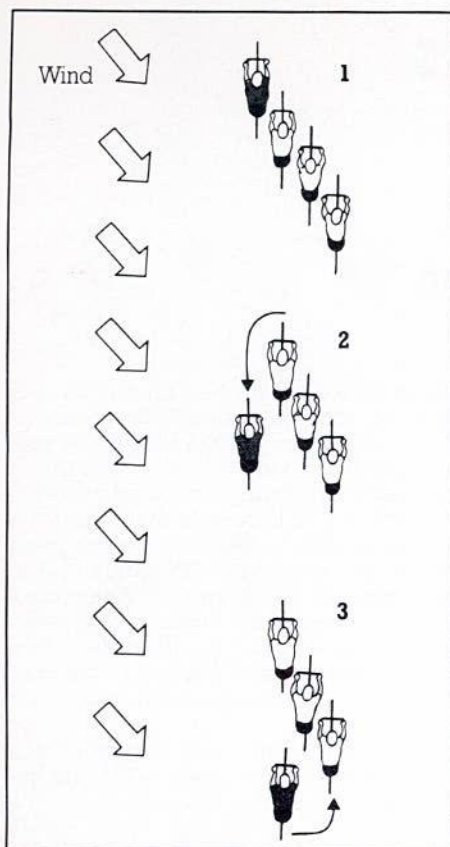
Beste praktijkboek

Daarbij gaat het er natuurlijk om, wat je van een boek over een bepaalde sport mag verwachten. Ik denk dat je een summier beschrijving van de geschiedenis mag vragen, een uitleg van de techniek van de sport, iets over de trainingmethoden, wat materiaal-kennis, spelregels en wat algemene medische informatie. Dat lijkt allemaal niet veel gevraagd, maar er bestaan, althans wat betreft de wielrennerij en de intensieve toerfietserij ('kromstuurfietsers' noemen ze die intern bij de ANWB) weinig boeken die overzichtelijk en ter zake de benodigde informatie overdragen.

Maar vorig jaar zijn er toch twee verschenen, zij het dat één ervan in het Duits is. Dat betreft *'Radsport'* van Peter Konopka, en het is, wat mij betreft, het beste boek over de praktijk van het fietsen dat momenteel in de handel is. (Uitgeverij BLV Verlagsgesellschaft, München, f 50,40). Konopka is sportarts én toerfietser en heeft een puik stukje werk afgeleverd. Een inleiding over fietsen als aangename en nuttige lichaamsbeweging, goede gegevens over de techniek van de fiets, een hoofdstuk over het fietsen zelf, een hoofdstuk over training met duidelijke en instructieve foto's, informatie over voeding,

Op de fiets wordt het landschap weer een beleving

Fietsen in een groep: aflossen tegen de windrichting in

wedstrijdrijden en medische aspecten. Ook wie de Duitse taal maar zeer matig beheerst, haalt met het boek van Konopka een rijke bron van informatie binnen. Dat komt vooral, omdat de illustraties – tekeningen zowel als foto's – zeer instructief zijn. De foto's zijn merendeels van anonieme mensen, en steeds speciaal genomen om iets te verduidelijken. En dat nu is een aspect, dat veel andere auteurs verwaarlozen: die strooien met actiefoto's van vedetten, die geen enkele nuttige informatie aan de tekst toevoegen. Konopka gebruikt in zijn technische voorbeelden ook geen supermaterialen, maar laat in het midden of je nu een racefiets van vijfthonderd gulden of één van vijfduizend gulden onder je kont hebt. Wel is hij zo aardig om de tip te vermelden dat je er handig aan doet om het lange eind van één van je inbussleutels (een racefiets kan veelal met twee of drie inbussleutels zo goed als helemaal uit elkaar worden gehaald) af te slijpen, zodat je geen extra schroevendraaier hoeft mee te zeulen. Maar hij beschrijft ook, hoe je, als recreatiefietser, niet meer het ui-

Komplete toersportfiets

terste van je lichaam moet vragen, omdat zulks nu eenmaal meer gevaren dan positieve resultaten oplevert. Een heldere, nuchtere benadering kortom van de wielersport, waarvan we mogen hopen dat er op korte termijn een goede vertaling verschijnt.

Kijkje in de keuken

Zo'n vertaling is er, onder de titel 'Wielrennen' van een boek van Bernard Hinault (in samenwerking met zijn mechanici Claude Genzling). Het wordt uitgegeven door Tirion Sport en kost f 32,50. Hinault geeft werkelijk een kijkje in de keuken, en levert een boek af dat voor de meer intensieve beoefenaar van de wielrennerij onontbeerlijk is. Vooral zijn uiteenzetting over het bepalen van de juiste frame-maten en de juiste zit op de fiets is buitengewoon nuttig. Dit te meer, daar het steeds beter mogelijk is om serie-fietsen te kopen die bepaalde maatvariëaties vertonen. Voorwaarde is natuurlijk wel, dat je deze lessen van Hinault doorneemt vóór je een frame of een fiets aankoopt. Opvolgen van het advies dat Hinault geeft, namelijk de bouw van je fiets samenstellen aan de hand van je lichaamsmaten, dan een frame kopen, daar een half jaar op fietsen en dan een definitief frame laten bouwen, dat advies zal waarschijnlijk niet door iedereen opgevolgd kunnen worden.

Ook hier alleen maar nuttige en duidelijke illustraties (zij het dat Hinault er steeds zelf op staat, in het tenue van zijn sponsor en op een fiets van zijn eigen merk).

Voor de passieve beoefenaar van de wielersport, die het van de tv moet hebben, is het boek van Hinault ook interessant. Aan de hand van de illustraties is het namelijk goed mogelijk om je een oordeel te vormen over de houding en de inspanning van bepaalde wielrenners.

Voor het boek van Hinault geldt hetzelfde als voor dat van Konopka: zeer nuttig. Een enkele kanttekening: Hinault gaat uit van de pure wedstrijdrijdsport, en geeft weinig tot geen uitleg over het zelf onderhouden van de fiets. Evenmin adviseert hij je om je, al trainend, aan de verkeersregels te houden. En de belangrijkste raad, die Konopka wel geeft en die ik, gesteund door eigen ervaring, graag onderstreep, geeft Hinault niet: draag een valhelm, niet alleen in de wedstrijd, maar ook tijdens de training. Want op een racefiets rijden mag dan leuk zijn, en vallen wil dan vaak wel niet zo erg zijn, hoofdletsel is altijd lastig en al snel levensgevaarlijk. En dan zwijg ik nog over het feit dat je, in het ziekenhuis met een hersenschudding, niet alleen minstens twee dagen geen eten krijgt, maar ook nog eens om het uur wordt gewekt, omdat de zuster met een lampje in je ogen moet kijken om te zien of alles nog een beetje werkt, in je bovenkamer. En dat is lastiger dan een helmje dragen, neem dat van mij aan.

Jan Stoof

Politici, militairen. Zij staan voor het belang van de krijgsmacht. Er wordt gezegd dat de gigantische financiële lasten gerechtvaardigd zijn ter verdediging van onze vrijheid; waarden die door ons belangrijk geacht worden, rechtvaardigen deze offers.

Waarden, zoals respect voor het individu?

De jonge dienstplichtige komt op. Het komt hem ongelegen, hij moet zijn plicht doen. „Jongens gaan nu eenmaal in dienst.”

Hem wordt snel duidelijk gemaakt dat hij zich in moet passen in de grote legermachinerie; hij moet verrichtingen snel en feilloos kunnen uitvoeren; hij moet excerceren; tegenspreken mag niet; eerst het bevel uitvoeren, nadien mag je laten weten dat je het er niet mee eens was... in beklag gaan. Vragen is nauwelijks toegestaan. Soms moet er hard tegenaan gegaan worden, naar het schijnt. Het mag of moet soms zelfs zeer ruw toegaan, in aanpak, in woordgebruik. Vernederend vinden velen het! Praktisch iedereen wordt er – soms bij vlagen – agressief van! Velen springen op een of andere wijze uit de band: drank, geweld, apathie, kamer verbouwen. In de parate tijd is er de bekende verveling, niets te doen hebben, overdreven onderhoud; soms diverse malen hetzelfde, „hou ze bezig.”

Vragen heeft hij voldoende:

Waar dient het allemaal toe? Heeft het leger nut? „Als het ooit zover komt is er wel een idioot die met kernbommen gaat gooien.”

Veel vragen, nauwelijks antwoorden. Spontane impulsen dienen beheerst te worden: „vragen kun je beter niet stellen”; „je kunt er maar beter niet over nadenken.” Hij wil niet graag afstompen, alles over zich heen laten gaan. Maar is er een andere mogelijkheid om de dienstdienst door te komen? Wat van hem gevraagd en geëist wordt: het is zo anders.

Wat heeft het te maken met vrijheid, individuele vrijheid, respect voor elkaar, democratie en zoveel andere waarden waarvan we vinden dat we de krijgsmacht nodig hebben om ze te verdedigen?

Is het U duidelijk?

Weet U het zeker?

Steven

In de wandelgangen van Davos

's Werelds topmanagers komen jaarlijks bijeen

Wat Beyreuth voor de opera- en Wimbledon voor de tennisliefhebbers betekent, is Davos voor 'big business'. Topmanagers in de hele wereld vechten erom voor zo'n 20.000 gulden per persoon een week deel te mogen nemen aan het befaamde managementsymposium in dit Zwitserse wintersportplaatsje.

Het is een initiatief van de onafhankelijke stichting 'World Economic Forum' uit Geneve, die onder leiding van professor Klaus Schwab sinds 1971 jaarlijks deze 'tweede Bilderberg' organiseert. Vorige maand werd het symposium voor de negentiende maal gehouden. Een kijkje achter de schermen van een opmerkelijk evenement.

Twaalf jaar geleden was Wim Kok als betrekkelijk nieuw voorzitter van de FNV in Davos uitgenodigd om te spreken over arbeidsverhoudingen. Het was een toepasselijk moment: in Nederland dreigden al weken stakingen. VNO en FNV stonden zo ongeveer op voet van oorlog met elkaar over het wel of niet afschaffen van de automatische prijscompensatie. De vakbondsleider werd derhalve door de Nederlandse deelnemers aan het symposium met diep wantrouwen bekeken.

Het lukte Kok vervolgens al snel ook de hele zaal tegen zich in het harnas te jagen, toen hij doodgemoedereerd de grootste vloek liet vallen, die in dit ondernemerswalhallah mogelijk was: arbeiderszelfbestuur. „U droomt“, krijste een Engelsman. „U bent gek“, brieste een Duitser. „De totale waanzin“, schreeuwde een Zwitser. „Wat een zieke gedachte“.

Linkse jongen

Het was opmerkelijk, dat Kok deson-

danks na zijn optreden niet onder boegeroep het podium verliet. Hij mocht dan wel op ongehoorde wijze het beschermde bestaan van de aanwezigen op de tocht zetten, maar hij deed dat in ieder geval op een manier, die bewondering afdwong. In het Frans, Duits en Engels pareerde hij in zo'n ratelend tempo de opmerkingen van de internationale deelnemers, dat de echtgenote van een Nederlandse ondernemer tenslotte vertederd opmerkte: „Ach ja, Nijenrode, dat blijf je zien...“

Die bewondering bleek gedeeld te worden, zo merkten we. 's Avonds spraken we tijdens een diner een Amerikaans lid van de Raad van Bestuur van het staalconcern Thyssen Bornemisza. Hij had Kok met grote waardering gadeslagen, vertelde hij.

„Kunt u me niet eens met hem in contact brengen“, vroeg hij. „Mensen die een boodschap zo presenteren, kunnen we best gebruiken. Zo iemand willen we best in de Raad van Bestuur, altijd goed om een linkse jongen erbij te hebben, die weet hoe hij tegen de vakbonden

moet optreden. Hij kan bij ons zo drien ton per jaar verdienen“. Doch berustend: „Maar ja, dat zal hij nu ook wel minstens hebben.“

We legden hem uit, dat zelfs de voorzitter van een vakcentrale met (toen) een miljoen leden in Nederland nooit meer kreeg dan pakweg 60.000 gulden bruto per jaar. De ogen van de Amerikanen gingen even wijd open. Vervolgens roerde hij peinzend in zijn koffie: „Zestigduizend gulden? Werkt die man voor zo'n fooi en weigert hij dan zo'n aanbod?“

Hij legde met een beslist gebaar zijn servet neer: „In dat geval is hij echt gevaarlijk...“

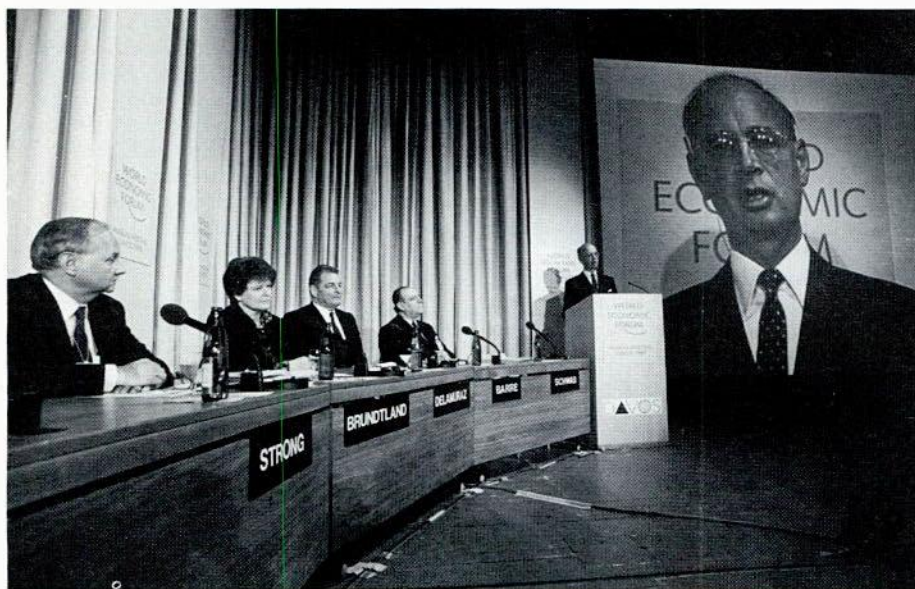
Contacten en contracten

Een momentopname uit Davos. Zomaar een gebeurtenis in de wandelgangen van een opmerkelijk congres, waarheen elk jaar zo'n negenhonderd managers uit ruim zestig landen afreizen om in de gerieflijke ambiance van skispistes, parties, recepties en galafeesten hun kennis te laten bijspijkeren door een imposante stoet van prominente politici, wetenschappers, economen, bankiers en andere financiële deskundigen. Een machtig gezelschap: tezamen maken ze omzetten van biljoenen guldens en hebben ze miljoenen werknemers onder zich.

De meeste deelnemers komen er al vele jaren en hebben elkaar goed leren kennen, „waardoor Davos altijd goed is voor de contacten en de contracten“, aldus de organisator en initiatiefnemer Klaus Schwab, een Zwitserse hoogleraar die de modetrends in de internationale ondernemerswereld nauwgezet in de gaten houdt vanuit het hoofdkwartier van zijn World Economic Forum in Geneve en daarbij prikkelende stunts niet schuwt.

Stuntsprekers

Op de dag bijvoorbeeld dat Lockheed-president Kitchin in 1976 in de Amerikaanse senaat vertelde dat zijn vliegtuigmaatschappij voor miljoenen aan steekpenningen had uitgedeeld, stond een van de ontvangers, prins Bernhard, op het podium van Davos om onder luid applaus te spreken over een „benepen, ongegronde en schadelijke campagne tegen het vrije ondernemerschap“. Schwab reageerde alert: voor het volgend jaar nodigde hij senator Frank Church, de voorzitter van de Lockheed-hoorzittingen, uit om naar

Organisator Schwab spreekt de deelnemers toe

Zwitserland te komen en was corruptie een discussieonderwerp („Wat zeg ik op de tv, als het uitlekt?“).

Toen de Duitse werkgeversvoorzitter Hans Martin Schleyer tien jaar geleden net was vermoord (hij was uitgenodigd om in Davos te spreken) werd een Zwitserse socioloog in zijn plaats gevraagd om genuanceerd over terrorisme te spreken. De Russische dissident Vladimir Boekovsky was net uit de Siberische gevangenis, of hij stond in Davos op het spreekgestoelte: „U westerse ondernemers, moet bedenken dat u de handboeien hebt geleverd, die ons ketenen en de kogels maakt, waarmee ze ons executeren“.

De Engelse oud-premier Ted Heath en de voormalige Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Henry Kissinger, vlogen elkaar in Davos openlijk in de haren. Aan de andere kant gaven de regeringsleiders van Griekenland en Turkije, Papandreou en Ozal, elkaar er vorig jaar voor het eerst sinds vele jaren een hand. Voor hetzelfde geld hoorden de aanwezigen prins Philip van Engeland als president van het World Wildlife Fund praten over bedreigde diersoorten, wat vooral de meegeerde dames aansprak, als de Britse mijnwerkersleider Andrew Scargill fulmineren tegen het kapitalisme, wat hun echtgenoten tot grote razernij bracht.

„Ach, dat hoort bij de show“, sprak de Parijse studentenleider uit 1968, Daniel Cohn-Bendit, twee jaar geleden na een prikkelende rede berustend. „Ze willen je wel eens in het wild meemaken en dan zorgt de organisatie daarvoor.“ „Rode“ Danny streek er zesduizend gulden voor op en ging daar welgemoed een paar dagen van skiën.

Entree een gunst

In 1969 kwam de, toen 31-jarige, Klaus Schwab op het idee het management-symposium te organiseren. Het bleek een gat in de markt. Het eerste symposium in 1971 was een overweldigend succes. Er kwamen 500 deelnemers, die genoeg geld in het laatje brachten om van het (toen nog geheten) European Management Forum meteen een stichting te maken. De volgende jaren kwam er weliswaar enigszins de klad in, omdat Schwab zijn deelnemers te serieus bezig hield. Maar toen hij de formule zo had gewijzigd dat de deelnemers niet alleen maar een dikke week diepzinnig met elkaar van gedachten hoefden te wisselen over de verre toekomst, maar

In de wandelgangen treffen we ook de traditionele mensenredder

ook onderling zaken konden doen en tijd genoeg overhielden om tussendoor naar de skipistes te snellen, stond niets een zegetocht meer in de weg.

Moest Schwab in die eerste jaren nog zelf de boer op om klanten en bezoekers te werven, nu staan al weer vele jaren topmanagers uit de hele wereld te trapelen van ongeduld op lange wachtlijsten om eenmaal Davos te mogen aandoen. In Raden van Bestuur wordt gevochten om een plaatsje onder de Zwitserse winterzon. Het wordt als een gunst gezien om voor dat weekje tussen de Alpentoppen zo'n 20.000 gulden entreegeld te mogen neerleggen en dan op het symposium te worden toegelaten. Kwamen aanvankelijk vooral Europese ondernemers naar deze 'tweede Bilderberg', de laatste jaren bonkten managers uit de hele wereld op de deur, wat voor Schwab aanleiding was de naam van zijn 'European Management Forum' te wijzigen in 'World Economic Forum'.

Geen windeieren

Het was ook wat. Tientallen ministers, ex-ministers, premiers en ex-premiers liepen er zomaar in het wild rond, konden worden aangerakt en dronken met iedereen, die 'toevallig' voorbijliep een glas aan het buffet. En hoewel de aanwezige managers niet blij gaven erg veel op te hebben met politici, die in hun ogen vooral korte termijn-denkers zijn, was het toch aardig om zich eenmaal weer thuis te laten ontvallen dat Henry, „ik bedoel dus Kissinger“, toch ook een interessante mening had gegeven over het betreffende onderwerp. Zo werd symposium in Davos het middelpunt van de vele activiteiten van Schwabs als kool groeiende stichting, die nu ongeveer zestig vaste werknemers telt en een „wereldwijd netwerk van relaties en onderling vertrouwen“ heeft opgebouwd, zoals hij het plechtig noemt. Hij ging ook in zeventien landen zogenaamde ronde-tafelgesprekken organiseren tussen nationale donateurs

van zijn stichting, nationale politici en nationale vakbondsleiders. Jaarlijks houdt hij in Genève een ontmoeting tussen twintig ministers uit ontwikkelingslanden en grote investeerders, geeft hij tegenwoordig een eigen blad 'World Link' uit voor zogeheten wereldleiders en stelt hij jaarlijks een rapport samen over de concurrentiepositie tussen de belangrijkste industrielanden. Het legde hem geen windeieren. Jaarlijks bedragen de inkomsten zo'n twintig miljoen gulden, waar hij redelijk wat van opzij kan zetten. In 1988 passeerde het eigen vermogen de zes miljoen gulden. Belasting hoeft daarover niet te worden betaald, omdat Schwab met zijn stichting domicilie koos in het Zwitserse kanton Graubünden, waar men de stichting fiscaal ongemoeid laat.

Monoloog

Niettemin, zo leggen we Schwab voor, bestaat de kritiek dat zijn symposium steeds meer op een monoloog van gelijkgezinden dan op een dialoog begint te lijken. Zal dat het succes niet ondergraven?

Die vaststelling lijkt hem niet te raken. „Dat komt nu eenmaal“, zegt hij, „omdat iedereen het tegenwoordig met elkaar eens is over de oplossing om het economisch herstel door te laten gaan. Alleen kleine minderheidsgroepen pruttelen nog wel eens wat tegen, maar die zijn niet relevant meer en daarom hoeven ze ook op zo'n symposium geen rol meer te spelen. Tien jaar geleden hebben Franz Joseph Strauss en Joop den Uyl hier heel verhit gediscussieerd. 't Waren botsende meningen. Twee werelden. Maar als ik nu bijvoorbeeld een man als Jacques Delors, de socialistische voorzitter van de Europese commissie, laat debatteren met Helmut Kohl uit Duitsland hebben ze geen verschil van mening meer. Zo is de situatie op het ogenblik.“

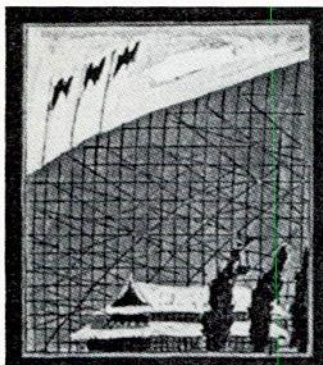
Rien Robijns

boeken

Culturele Revolutie

De Culturele Revolutie heeft diepe sporen nagelaten in de Chinese samenleving. Dat wordt duidelijk gemaakt in twee, onlangs in vertaling verschenen, romans van Chinese auteurs.

In *'De vrouw in het riet'* doet Zhang Xianliang (geb. 1936) op ironische wijze verslag van zijn 22-jarig verblijf in heropvoedingskampen. Hij uit behoorlijke kritiek op het beleid van de Chinese machthebbers, maar weet zich, door steeds slim in te spelen op de gewijzigde machtsverhoudingen, ondanks alles, goed staande te houden. Hij staat er als het ware boven ook al overkomt het hem evenzeer als de anderen.

Ook de roman *'Het dorp Hibiscus'* van Gu Hua (geb. 1942) is één grote aanklacht tegen de Culturele Revolutie. Wist de intelligente Xianliang bij voortdurende tijd te anticiperen op de steeds veranderende machtsverhoudingen, dit boek laat vooral zien wat er gebeurt wanneer mensen daar niet toe in staat zijn. Een hechte dorpsgemeenschap wordt stelselmatig naar de afgrond gedreven, mede door het onderlinge wantrouwen dat ontstaat en waar van bovenaf gretig op wordt ingespeeld. Dit boek is een schrijnende beschrijving van de complete chaos die de Culturele Revolutie onder het gewone volk op het platteland veroorzaakte. Beide boeken geven uitstekend weer dat er tijdens de revolutie een sfeer van ondoorzichtigheid en willekeur heerste: wat vandaag goed was, gold een dag later volstrekt niet meer. Het individu, met uitzondering van een enkeling, wist niet meer waar hij aan toe was laat staan dat hij er op kon inspelen. Zeer aan te bevelen aan hen die iets meer willen weten hoe de Chinezen zelf deze periode hebben beleefd.

Zhang Xianliang: *De vrouw in*

het riet. Het Wereldvenster, Houten. f 39,90

Gu Hua: *Het dorp Hibiscus*. Novib-uitg., Den Haag f 29,95 (WH)

Militaire Luchtvaart

„De Militaire Luchtvaart zou aan een derde politionele actie onmogelijk meer deel hebben kunnen nemen, met name vanwege de personeels- en materieelsituatie...” Deze konklusie trekt O.G. Ward aan het eind van zijn studie over *'De Militaire Luchtvaart van het KNIL 1945-1950'*. Tot een derde politionele actie is het overigens tijdens het Nederlands-Indonesisch-konflikt (1946-1949) niet gekomen. Al snel na het begin van de tweede politionele actie (19 dec. 1948) werd het Nederlandse optreden door de Veiligheidsraad zo scherp veroordeeld (Ward: „Het was duidelijk dat Nederland zich vergist had in haar taxatie van de meningen in het buitenland...”) dat de regering zich haastte om onderhandelingen aan te knopen met de Indonesiërs.

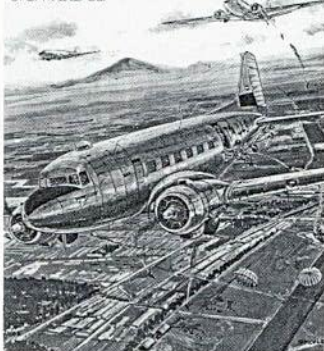
In deze doorwrochte (maar goed leesbare) studie vormen de beschrijvingen van het optreden van de militaire luchtvaart tijdens de meest belangwekkende hoofdstukken. Het eerste gedeelte van het boek bevat een uitvoerige inventarisatie van de situatie in Indonesië de eerste jaren na het einde van de Tweede Wereldoorlog. Vervolgens wordt de wederopbouw van de militaire luchtvaart beschreven. In aparte hoofdstukken (deels geschreven door derden) wordt aandacht besteed aan de opleidingen, de squadrons, de oorlogsvrijwilligers, de luchtvaarttroepen en de luchtdoelartillerie. In een slothoofdstuk wordt de afloop van het Nederlands militaire optreden in Indonesië verhaald.

Voor geïnteresseerden in de geschiedenis van het Nederlands-Indonesisch-konflikt is het aanschaffen van deze fraai geïllustreerde studie, ondanks de forse prijs, een absolute must.

O.G. Ward e.a.: *De Militaire Luchtvaart van het KNIL 1945-1950*. Van Holkema en Warendorf, Houten. Geill. f 65,- (WH)

DE MILITAIRE LUCHTVAART VAN HET KNIL 1945-1950

O.G. WARD e.a.

Nederlands Indië

In *'En de zon werd rood'* vertelde Joop Hulsbus zijn ervaringen met betrekking tot de overmeestering van Nederlands-Indië door Japan en zijn werkzaamheden aan de beruchte Birmaspoorlijn. 'Verborgten dageraad' is als een vervolg op zijn eerste boek te beschouwen.

Wanneer Japan op 15 augustus 1945 kapituleert is er van een terugkeer naar de periode van vóór 1940 in Nederlands-Indië

geen sprake. Vlak na de Japanse overgave hebben Indonesische vrijheidsstrijders o.l.v. Sukarno de onafhankelijke Republiek Indonesia uitgeroepen. Een periode van bloedige gevechten breekt aan. De Engelsen, verantwoordelijk gesteld voor het herstel van rust en vrede, blijken niet in staat zich van deze taak te kwijten. In deze periode worden velen, waaronder talrijke geïnterneerden uit de Japanse kampen, vermoord. Nederland is niet in staat iets te doen. Parate eenheden ontbreken in de eerste tijd na de oorlog. Dan wordt uit de in Thailand bevrijde krijgsgesvangenen (waaronder de auteur) een brigade gevormd: de 'Gadja Merah' (Rode Olifant). Deze brigade landt, na een jungletraining o.l.v. Gurkha-instructeurs (Nepalezen uit het voormalig Brits-Indische leger), op 1 maart 1946 op Bali met als opdracht „het herstellen van recht en orde”.

Evenals in zijn eerste boek wisselt de auteur ook in dit boek zijn persoonlijke belevenissen af met historisch materiaal, waardoor er een goed leesbaar stukje oorlogsgeschiedenis is ontstaan.

Joop Hulsbus: *Verborgten dageraad. Nederlands-Indië en Zuidoost-Azië na de Japanse capitulatie, 1945-1947*. Hollandia, Baarn. f 29,50 (WH)

Turks meesterwerk

'De gewraakte zeeman' van de Turkse schrijver Yashar Kemal begint met een moord in het plaatselijke theehuis. De jongen Zeynel doodt de lokale schurk Ihsan in een poging de dorpsbewoners te laten zien dat hij meer is dan een door hun te gebruiken voetveeg. De als zonderling beschouwde visser Selim probeert de moord nog te verhinderen, maar vergeefs. Sterker, de aanwezigen stellen hem medeplichtig aan de moord. Sindsdien zoekt Selim zijn troost op zee bij de dolfijnen en is Zeynel op de vlucht voor de politie en wordt

elk misdrijf in de wijde omgeving gepleegd hem aangerekend, zodat hij verwordt tot de meest gevreesde crimineel aller tijden. De levens van Zeynel en Selim worden in deze roman op de voet gevolgd en steeds nauwer met elkaar verweven tot een spannende confrontatie aan het einde van de roman niet meer kan uitblijven.

Yashar Kemal blijkt een meesterlijk verteller en in staat de lezer volledig mee te slepen in zijn fantasieën. De sfeertekeningen zijn, zeker voor iemand die ooit in Istanbul is geweest, zeer treffend.

Het boek is weliswaar prijzig, maar de bijna 400 pagina's tellende roman is het zeker waard. Yashar Kemal: *De gewraakte zeeman*. In de Knipscheer, Haarlem 1988. f 45,- (KH)

Grap

Onlangs verscheen *'De Grap'*, het romandebuut van Milan Kundera, de schrijver van o.a. *'De ondraaglijke lichtheid van het bestaan'*. Het is het verhaal van de Tsjecho-Slowaakse, communistische student Ludvik, die een geintje maakt over de maatschappij waarin hij leeft, en als direct gevolg daarvan wordt geruïneerd. De autoriteiten (zijn medestudenten) verwijderen hem van de universiteit en veroordelen hem tot een speciale militaire dienstplicht. Zijn leven bestaat sindsdien uit een aaneenschakeling van tragische gebeurtenissen. Wanneer hij later probeert de man die zijn grap niet kon waarderen, het slachtoffer te laten worden van een tweede, nu wraakzuchtige, grap, keert zijn humor zich opnieuw tegen hem.

'De Grap' is een schitterende roman, waarin Kundera op fabelachtige wijze beschrijft hoezeer het leven van een individu gemaakt en gebroken kan worden door andere individuen, de maatschappij en de staat en hoe weinig zelfstandig een individu naar eigen inzichten vorm kan geven aan zijn of haar leven.

Milan Kundera: *De Grap*. Ambo, Baarn 1988 f 37,50 (WV)

Wijsheden

In de reeks *Teksten om bij stil te staan* verscheen bij East-West Publications het deel *'Reizigers op het innerlijke pad'*. In dit boekje is een selectie opgenomen van tekstfragmenten van de Indiase Soefi-mysticus Hazrat Inayat Khan (1882-1927), die zowel het uiterlijke als het innerlijke leven van de mens als een reis van de ziel beschouwt. In de religieuze levens- en wereldbeschouwing van de Soefi zoekt de mens een innerlijke weg om tot zelfkennis en zelfverwerkelijking te komen, maar wel in nauwe verbinding met de wereld en de realiteit van het dagelijkse leven. Los van de interesse van de lezer(es) in de Soefi-boodschap zijn er veel wijsheden in dit boek

te vinden. Enkele uitspraken ter illustratie daarvan:

– *Iedere ziel heeft haar eigen levensweg; wanneer je de weg van een ander wilt volgen, moet je zijn ogen lenen om die weg te zien.*

– *Een optimist riskeert de mogelijkheid te verliezen, een pessimist verliest de kans te winnen.*

– *Het is gemakkelijk om een leeraar, maar moeilijk om een leerling te worden.*

– *Het pad van vrijheid leidt tot gevangenschap; het pad van discipline daarentegen voert tot vrijheid.*

– *Leven is werkelijkheid, de dood is zijn schaduw; maar zoals de schaduw zichtbaar is en toch niet bestaat, zo is het ook met de dood.*

Hazrat Inayat Khan: Reizigers op het innerlijke pad. East-West Publications, Den Haag, 1988. 128 blz., geïll., f 14,90. (FS)

Europa na 1992

Ruim dertig jaar geleden sloten zes Europese landen het Verdrag van Rome, waarmee de Europese Economische Gemeenschap werd opgericht. Daarmee zetten men de eerste stap op weg naar de voltooiing van de interne markt in 1992. '1992' is tegenwoordig niet meer weg te denken uit het politiek-economische debat. De toekomst van het milieu, de sociale zekerheid, de werkgelegenheid, alles staat in het teken van de eenwording van de Westeuropese markteconomieën.

In het boek **'Na 1992, Europa zonder grenzen'** probeert Ruud Peys te beschrijven wat die eenwording van de markt gaat betekenen. Het is een informatief boek, zowel over het alledaagse functioneren van de EG als over de consequenties van '1992' voor sociaal-economische ontwikkelingen in Nederland. Ruud Peys schrijft meer genuanceerd over het wegvallen van de binnen-grenzen dan over het algemeen gebeurt. Hij deelt niet het ongefundeerde optimisme van velen dat de werkgelegenheid na 1992 plotseling drastisch zal toenemen. Peys verwacht eerder dat de werkgelegenheid zal dalen in de jaren negentig. En ook is het volgens Peys niet zo dat economische ontwikkelingen opeens fundamenteel zullen veranderen. Europa is namelijk al decennia grotendeels een vrije markt; ondernemingen hebben zich nooit veel aangetrokken van landsgrenzen. Dat betekent bij-

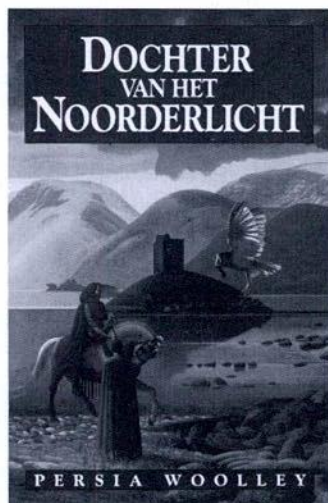
voorbeeld dat in 1992 het Nederlandse stelsel van sociale zekerheid niet hoeft te worden aangepast aan Europese standaards, zoals Nederlandse ondernemers ons willen doen geloven. Kortom, **'Na 1992'** is een aardig boek voor diegenen die wat meer willen weten over de EG nu en na 1992.

Ruud Peys: Na 1992, Europa zonder grenzen. Het Spectrum, Utrecht 1988. f 24,90 (WV)

Arthur-legende

Aan de reeks Arthur-legenden heeft Persia Woolley met **'Dochter van het Noorderlicht'** een nieuw werk toegevoegd (het eerste deel van een trilogie). Woolley beschrijft in deze roman het leven in de vroege middeleeuwen, in het bijzonder dat van de jonge prinses Guinevere. In dit (eerste) deel behandelt ze de jeugd van Guinevere tot aan haar huwelijk met de legendarische Arthur.

Onmiskenbaar dringt zich een vergelijking op met een ander (enkele jaren geleden verschenen) Arthur-boek, te weten 'Ne-

velen van Avalon' van Marion Bradley. De verschillen zijn echter te groot om ze werkelijk met elkaar te kunnen vergelijken. Terwijl bij Bradley het mystieke en het heroïsche overheerst is daar bij Woolley nagenoeg niets van terug te vinden. Zij heeft haar figuren tot alledaagse wezens teruggebracht en aldus een nieuwe stroming aan de Arthur-bewerkingen toegevoegd. Anders dus, maar niet minder boeiend.

Persia Woolley: Dochter van het Noorderlicht. Van Holkema en Warendorf, Houten 1988. 432 blz. f 39,90 (TH)

Prachtroman herdrukt

Kort na het gekrakeel vorige zomer rond de verfilming van *De laatste verzoeking van Christus* – toen een schijnheilig Christendom regisseur Martin Scorsese gratis publiciteit bezorgde – kwam uitgeverij Fontein in oktober met een herdruk van die andere, wereldberoemde Christus-

roman van Kazantzakis. Nu als pocket voor nog geen tientje de 19e (!) druk van **'Christus wordt weer gekruisigd'**, één der mooiste romans uit de Europese literatuur van deze eeuw.

De Griekse auteur ervan, Nikos Kazantzakis (geb. 1882 op Kreta, † 1957 in Freiburg), schreef zeer veel: van wijsgerige romans, vertalingen (o.a. Dante en Goethe's 'Faust') reisverslagen, journalistiek (Spaanse burgeroorlog) tot gedichten, waaronder een eigen Odyssee van ruim 23.000 regels. In het Nederlands verschenen van hem naast de twee genoemde romans ook *Het stenen hoofdkussen*, *Zorba de Griek*, *Kapitein Michalis* en het essay *Askese*. Het blijft verbazingwekkend dat de diep-religieuze, anti-clericale Kazantzakis de Nobelprijs niet kreeg (hij kwam één stem tekort), maar daarmee bevindt hij zich in het waardige gezelschap van o.a. Rilke en Proust.

'Christus wordt weer gekruisigd' (1952) speelt in een Grieks dorpje onder Turkse heerschappij, waar de bevolking zich voorbereidt op het opvoeren van het passiespel. Al snel echter spelen de diverse dorpelingen geen rollen meer, maar zijn ze Christus, Petrus, Johannes, Jacobus, Maria Magdalena (in de film 'Hij die sterven moet' in 1957 gespeeld door Melina Mercouri, de huidige Griekse minister van cultuur), Judas, Pontius Pilatus, Kajafas en neemt het lot met hen z'n onafwendbare loop. Ruw en bloedig, wreed en vijandig, maar ook vol liefde en vriendschap wordt het mysteriespel na bijna 2000 jaar nogmaals werkelijkheid. Moed en medemenselijkheid, haat en liefde, realiteit en mystiek: Kazantzakis mengde dit alles met uiterste eenvoud, spanning en sociale bewogenheid tot een literair kunstwerk. **Nikos Kazantzakis: Christus wordt weer gekruisigd.** Fontein, Baarn 1988. 327 blz. f 9,90. (FS)

Gospel

'...en nou trouw je achter m'n rug om met een nikker die amper 'n broek aan z'n kont heeft.' 'Hij heeft kleren zat.' 'Hou jij je kopl Goed, dan heeft ie

wel kleren, maar 'n pispot van z'n eigen heeft ie niet en ook geen bed om 'm onder te zetten.' Aldus een stukje dialoog tussen Emmeline Potts en haar amper de puberteit ontwassen dochter Lucy, die op het punt staat te trouwen met de halfbloed negerjongen en hoofdpersoon in **'De Gospel volgens John Pearson'** van Zora Neal Hurston. Lucy trouwt toch met John en schenkt hem in 22 jaar huwelijk, ondanks zijn herhaaldelijke ontrouw, zeven kinderen. Ze blijft zijn trouwe toeverslaan en is de stuwende kracht achter zijn carrière. John ontwikkelt zich nl. van jonge plantagearbeider en klusjesman, die kan lezen noch schrijven, tot een zeldzaam welbespraakte predikant van enkele zwarte Baptistengemeenschappen. Lucy sterft aan tyfus en/of(?) tengevolge van de voodoo-praktijken van Hattie, de maitresse van John. Vervolgens blijkt het snel gesloten huwelijk van John en Hattie tot mislukken gedoemd en loopt 't uit op een gerechtelijke scheiding. Daarmee lijken enkele kerkeradsleden in hun kwaadwillige opzet te slagen om hun dominee voorgoed kwijt te raken. Na een schitterende preek – tien bladzijden lang zie je die stampvolle meezingende en -deinende negerkerk gewoon voor je – loopt dat allemaal toch wat anders af. Een boeiende en humorrijke debuutroman (1934) van Zora Neal Hurston (1901-1960), die door zwarte schrijfsters als Alice Walker, Jamaica Kincaid en Toni Morrison als hun stammoeder wordt beschouwd. Zora was zelf dochter van een dominee in het unieke – door zwarten gestichte en bestuurd – stadje Eatonville in Florida. Ze werkte als dienstbode om haar studie an-

tropologie te betalen en wijdde al haar literaire werk aan het optekenen van de authentieke zwarte culturen in de V.S. en het Caribisch gebied. Eerder werd in deze rubriek al enthousiast aandacht besteed aan haar autobiografie *Sporen op een pad* (EGO febr. '88) en de onovertroffen roman *Jamie, haar burens en God* (febr. '87).

Zora Neal Hurston: De Gospel volgens John Pearson. In de Knipscheer, Haarlem 1988. 235 blz., f 29,50. (FS)

Karen, Tineke en Wim Heij
Frank Spoelstra
Wessel Visser

IN HET KADER VAN DE VOORTSCHRIJDENDE
BEVEILIGING VAN DEELNEMERS AAN
GEVECHTSHANDELINGEN WORDT TIJDENS
EEN BLOEDIG TREFFEN OVER DE BAJONET
EEN CONDOOM AANGEBRACHT.

